

Veranstaltung
Lehrkräfte der hiesigen Schulen
Königreich
(1. Semester)

Schulnachrichten

für

den Zeitraum vom 14 Oktober 1853 bis zum 30 September 1854.

WIADOMOŚCI SZKÓLNE

od

14 Października 1853 do 30 Września 1854.

H. Willebrandt
1) Religionslehrer: 2 St.
a) für die katholischen Schüler: 2 St. Willebrandt, 1 St. Kögel.
b) für die lutherischen Schüler: 2 St. Willebrandt, 1 St. Kögel.
*) W. Willebrandt, 2. Seminarlehrer.
**) Ob. Lehrer am Ober-Rhein, 1. St. Kögel.

I. Lehrverfassung.

Uebersicht der abgehandelten Lehr-Pensa.

Prima.

(34 Stunden wöchentlich.)

(Wegen der großen Frequenz wurde der stilistische Unterricht in 2 getrennten Abtheilungen ertheilt.)

Ordinarius: WS.*) Professor Dr. Schneider, SS. der Direktor.

A. Sprachen.

- 1) Latein: 8 St. Im WS. Cic. accus. in Verrem lib. V. im SS. Livius lib. XXIII. und Tacit Agricola. 4 St. WS. Prof. Dr. Schneider, SS. OL. Dr. Szostakowski. — Horat. Carm. I. II. 2 St. WS. OL. Dr. Szostakowski, SS. GL. v. Jakowicki. — Extemporalien und Censur der alle 4 Wochen gelieferten freien Aufsätze, verbunden mit Vorträgen über lateinische Stilistik. 2 St. WS. OP.(**) Prof. Dr. Schneider, UP. OL. Dr. Szostakowski; SS. OP. OL. Dr. Szostakowski, UP. GL. v. Jakowicki.
- 2) Griechisch: 6. St. Im WS. Plut. Pericles, im SS. Plat. Crito und Apol. 3 St. WS. Prof. Dr. Schneider, SS. GL. Klossowski. — WS. Hom. II. lib. 1—12 SS. Soph. Electra, 2 St. OL. Dr. Szostakowski. — Gram.: Schluß der Syntar nach Buttmann, verbunden mit wöchentlichen schriftlichen Uebungen, 1 St. WS. OL. Dr. Szostakowski, SS. GL. Klossowski.
- 3) Hebräisch: 2 St. Die ganze Etymol. und die Hauptregeln der Syntar nach Gesenius, 1 St. — Uebersetz. und Erklären v. Psalmen, 1 St. — RL. Lic. Kegel.
- 4) Deutsch: 3 St. Literaturgeschichte nach Helbig und Schaefer 1 St. OL. Dr. Szostakowski. — Lektüre mustergiltiger Dramen, Abhandlungen und Gedichte, freie Vorträge und Beurtheilung der wöchentlichen freien Aufsätze, 2 St. OP. OL. Dr. Szostakowski; UP. GL. Klossowski.
- 5) Polnisch: 3. St. Literaturgeschichte v. 17. Jahrhunderte bis zu der neueren Zeit, 1 St. OL. Moliński. Beurtheilung der alle 4 Wochen gelieferten schriftlichen Arbeiten, abwechselnd mit Disputirübungen, 2 St. OP. OL. Moliński, UP. GL. v. Jakowicki.
- 6) Französisch: 2 St. Lektüre aus dem Handbuche von Ideler und Nolte und Athalie von Racine, 1 St. — Gram. Rection des Verbums, vom Gebrauch der Zeit- und Redeformen nach Ahns Gram. Monatliche Exer. oder Extemporalien. Versuche freier Aufsätze. 1 St. in OP. und 1 St. in UP. GL. Thomeczek.

B. Wissenschaften:

- 1) Religionslehre: 2 St.
 - a) für die katholischen Schüler: die ganze Glaubenslehre, 1 St. Sittenlehre, 1 St., nach Martins Lehrb. Th. II. RL. Lic. Kegel.

*) WS. bedeutet Winter-Semester, SS. Sommer-Semester.

**) OP. bezeichnet die Ober-Prima, UP. die Unter-Prima.

I. Plan nauk.

Przeгляд przedmiotów po klassach wykładanych.

Klassa. I.

(Po 34 godziny tygodniowo.)

(Dla wielkiej liczby uczniów nauka stylu udzielana była w dwóch osobnych oddziałach.)

Ordynaryusz: W p.z. *) Professor Dr. **Schneider**, w p.l. **Dyrektor**.

A. Języki:

- 1) Łaciński: 8 godz. W p.z. Ciceronis accus. in Verrem lib. V., w p.l. Liviusz lib. XXIII. i Tacit. Agricola; 4 godz. w p.z. Prof. Dr. Schneider, w p.l. Naucz. wyż. Dr. Szostakowski. — Horat. Carmina I. II., 2 godz., w p.z. Naucz. wyż. Dr. Szostakowski, w p.l. Naucz. gimn. Jakowicki. — Extemporalia i krytyka wypracowań domowych co miesiąc oddawanych, w połączeniu z nauką stylu łacińskiego, 2 godz., w p.z. w klassie I. wyższej Prof. Dr. Schneider, w klassie I. niższej Naucz. wyż. Dr. Szostakowski, w p.l. w klassie I. wyż. Naucz. wyż. Dr. Szostakowski, w klassie I. niż. Naucz. gimn. Jakowicki.
- 2) Grecki: 6 godz. W p.z. Plut. Pericles, w p.l. Plato: Crito i Apol. 3 godz., w p.z. Prof. Dr. Schneider, w p.l. Naucz. gimn. Kłossowski. — W p.z. Hom. Ilias lib. 1 — 12; w p.l. Soph. Electra, 2 godz., Naucz. wyż. Dr. Szostakowski. — Do końca nauka o Składni podług Buttmana, w połączeniu z pismieniami ćwiczeniami, co trzy tygodnie oddawanymi. 1 godz., w p.z. Naucz. wyż. Dr. Szostakowski, w p.l. Naucz. gimn. Kłossowski.
- 3) Hebrejski: 2 godz. Cała etymologia i główne reguły składni podług Geseniusza, 1 godz.; tłumaczenie i objaśnianie psalmów, 1 godz., Naucz. rel. Lic. Ks. Kegel.
- 4) Niemiecki: 3 godz. Hist. literatury podług Helbiga i Schaefera, 1. godz. Naucz. wyż. Dr. Szostakowski. — Czytanie wzorowych dramatów, rozpraw i wierszy; dowolne wykłady i krytyka wypracowań piśmiennych, co miesiąc oddawanych, 2. godz., w klassie I. wyż. Naucz. wyż. Dr. Szostakowski, w klassie I. niż. Naucz. gimn. Kłossowski.
- 5) Polski: 3. god. Hist. literatury od 17. wieku aż do nowszych czasów, 1. godz. Naucz. wyż. Moliński. Krytyka wypracowań piśmiennych, co miesiąc oddawanych, i na przemian ćwiczenia w dysputowaniu, 2. godz., w klassie I. wyż. Naucz. wyż. Moliński, w klassie I. niż. Naucz. gimn. Jakowicki.
- 6) Francuzki: 2 godz. Czytano z Idelera i Noltego, potem Atalią Racina, 1. godz. — Gram. o rządzie słów, o użyciu czasów i trybów, podług Ahna. Miesięczne exercitia lub extemporalia, przytém i wypracowania. 1 godz. w klassie I. wyż. i 1 godz., w klassie I. niż. Naucz. gimn. Thomeczek.

B. Nauki:

- 1) Nauka religii: 2 godz.
 - a) Katolicy: nauka o wierze, 1 godz., nauka o moralności, 1 godz. podług Martina Cz. II. Naucz. rel. Lic. Ks. Kegel.

*) p.z. znaczny: półrocze zimowe, p.l. półrocze latowe.

- b) für die evangelischen Schüler: Abschnitte aus der Apostelgeschichte und die Briefe Johannis, Jacobi und der an die Philipper wurden in der Ursprache gelesen, 1 St. — Kirchengeschichte, 2te Hälfte, 1 St. Pastor Werner.
- 2) Geschichte: 2 St. Neue Geschichte von der Entdeckung America's bis auf die französische Revolution, nach Pütz Handbuch. GL. Berwiński.
- 3) Mathematik: 4 St. Wiederholung der ebenen Trigonometrie und die Steonometrie, 2 St. — Gleichungen des 2ten Grades, die Lehre von den Progressionen, die Hauptsätze der Combinationslehre und der binomische Lehrsatz, 1 St. nach Brettner's math. Lehrbüchern. — Auflösen von Aufgaben, OP. 1 St. und UP. 1 St. Der Director.
- 4) Physik: 2 St. Statik, Mechanik, Wärme und die Anfangsgründe der Optik, nach Brettner's Physik. Der Director.

C. Fertigkeiten: Siehe am Ende dieses Abschnittes.

Ober-Secunda.

(33 St. wöchentlich.)

Ordinarius: OL. Dr. Szostakowski.

A. Sprachen:

- 1) Latein: 8 St. Livius, lib. XXI und XXII, 4 St. OL. Dr. Szostakowski. — Virg. Aen. lib. III und IV, 2 St. — Gram. und wöch. Exercit. und Extemp. 2 St. — GL. Klossowski.
- 2) Griechisch: 6 St. Xenoph. Cyrop. lib. I. 3 St. — Gram. Synt. cas. nach Buttmann, 14tägige Exercitien und Extemporal. 1 St. WS. Prof. Dr. Schneider, SS. GL. v. Jakowicki. Hom. Odys. lib. XI—XV. WS. GL. v. Jakowicki, SS. OL. Moliński.
- 3) Hebräisch: 1 St. Wiederh. der Pens. von Unter-Secunda nach Gesenius, Uebersetzen und Erklären einzelner Stücke aus Maurers Übungsbuch. RL. Lic. Kegel.
- 4) Deutsch: 3 St. Lektüre musterger Gedichte und Abhandlungen, Censur der vierwöchentlichen freien Aufsätze. OL. Dr. Szostakowski.
- 5) Polnisch: 3 St. Theorie der Prosa nach Slowacki's „Prawidła wymowy i poezyi,“ 1 St. — Freie Vorträge, 1 St. — Beurtheilung der alle 4 Wochen gelieferten freien Aufsätze, 1 St. — OL. Moliński.
- 6) Französisch: 2 St. Gram.: Von den zurückzielenden, ziellosen und unperf. Zeitwörtern; so wie von der Congruenz und Rektion des Verb. nach Ahn. Dreiwöchentlich eine schriftliche Arbeit, 1 St. Charles XII., livre III. 1 St. — GL. Thomeczek.

B. Wissenschaften:

- 1) Religionslehre: 2 St.
- a) Glaubenslehre: Wiederhol. d. Pens. v. Unter-Sec. und die Lehre von der Kirche, 1 St. Beendigung der Kirchengesch. nach Martin, 1 St. RL. Lic. Kegel.
- b) Der evangelische Religionsunterricht war mit der Prima combinirt.
- 2) Geschichte: 2 St. Geschichte der orientalischen Völker und der Griechen bis auf d. Theilung des persisch-macedon. Reiches, in Verbindung mit der alten Geographie. GL. Berwiński.

- b) Ewangelicy: rozdziały z dziejów apostoelskich i listy s. Jana, s. Jakoba, list do Filipensów czytano w tekście greckim, 1 godz.; Historia kościelna, 2. Cz. 1 godz. Pastor Werner.
- 2) Historia powszechna: 2 godz. Historia nowszych czasów od odkrycia Ameryki aż do rewolucyi francuzkiej, podług Pütza. N. g. Berwiński.
- 3) Matematyka: 4 godz. Powtórzenie trygonometrii prosto kreslnój i stereometrii, 2 godz.; równania drugiego stopnia, nauka o progressyach, główne twierdzenia z nauki o kombinacyach i twierdzenie Newtona, 1 godz., podług matematyki Brettnera. — Rozwiązywanie zadań w kl. I. wyż. 1 godz., i w kl. I. niż. 1 godz. — Dyrektor.
- 4) Fizyka: 2 godz. Statyka, mechanika, nauka o cieple i początki optyki, podług Fizyki Brettnera. Dyrektor.

C. Sztuki: Patrz na końcu tego rozdziału.

Klasa II. wyższa.

(Po 33 godziny tygodniowo.)

Ordynaryusz: Nauczyciel wyższy Dr. Szostakowski.

A. Języki:

- 1) Łaciński: 8 godz. Liv. lib. XXI. i XXII. 4 godz., N. w. Dr. Szostakowski. — Virg. Aen. lib. III. i IV. 2 godz.; Gramatyka, tygodniowe exercitia i extemporalia. 2 godz., N. g. Kłossowski.
- 2) Grecki: 6 godz. Xenoph. Cyrop. lib. I., 3 godz.; w gramatyce składnia przypadków podług Buttmana, exercitia i extemporalia co 2 tygodnie, 1 godz.; w p. z. Prof. Dr. Schneider, w p. l. N. g. Jakowicki. — Hom. Odys. lib. XI.—XV., w p. z. N. g. Jakowicki, w p. z. N. w. Moliński.
- 3) Hebrejski: 1 godz. Powtórzenie pensum klasy II. niższej podług Gcseniusza; tłumaczenie i objaśnianie niektórych ustępów z Maurera. N. rel. Lic. Ks. Kegel.
- 4) Niemiecki: 3 godz. Czytanie wzorowych wierszy i rozpraw, krytyka wypracowań miesięcznych. N. w. Dr. Szostakowski.
- 5) Polski: 3 godz. Teorya prozy podług Słowackiego Prawideł Wymowy i Poezyi, 1 godz. Wykłady, 1 godz.; krytyka wypracowań co miesiąc oddawanych. 1 godzina N. w. Moliński.
- 6) Francuzki: 2 godz. O słowach zwrotnych, nieprzechodnich i nieosobistych, jako też o zgodzie i rządzie słów podług Ahna. Co 3 tygodnie oddawano piśmienne ćwiczenia, 1 godz. Charles XII. livre III. 1 godz. N. g. Thomeczek.

B. Nauki:

- 1) Nauka religii: 2 godz.
- a) Nauka o wierze, powtórzenie pensum klasy poprzedzającej i nauka o kościele 1 godz.; historia kościelna podług Martina. 1 g. N. rel. Lic. Ks. Kegel.
- b) Nauka religii ewangelickiej była udzielaną w połączeniu z klasą I.
- 2) Historia powszechna: 2 godz. Historia narodów orientalnych i historia grecka aż do podziału państwa persko-macedońskiego po śmierci Alex. W., w połączeniu z jeografią starożytną. N. g. Berwiński.

- 3) **Mathematik:** 4 St. Wiederh. der Planimetrie und ebene Trig., nach Brettner, 2 St. — Wiederholung der früheren Pensa und die Lehre von den Logarithmen, nach Brettner, 2 St. — OL. Dr. Sikorski.
- 4) **Physik:** 2 St. Einleit. in die Naturwiss. Von den Körperphän. Von d. Ruhe u. Bewegung. Vom Hebel, von der Rolle, vom Schwerpunkte und vom freien Falle der Körper, nach Brettner's Physik. Der Director.
- C. **Fertigkeiten:** Siehe am Ende dieses Abschnittes.

Unter-Secunda.

(34 St. wöchentlich.)

Ordinarius: D. L. Moliński.

A. Sprachen:

- 1) **Lattein:** 8 St. Liv. lib. I, 4 St. Syntaxis ornata nach Zumpt, 1 St. — Exerc. und Extempor. 1 St. OL. Moliński. — Virg. Aen. lib. II. und VI, 2 St. GL. Klossowski.
- 2) **Griechisch:** 6 St. Xenoph. Cyropaed. Lib. I. I—VI, 19. 3 St. — Exerc. und Extempor. und aus der Gram. die Verba auf μ , die Verba anom. und die wichtigsten Abschnitte der Syntax, 1 St. — WS. GL. v. Jakowicki, SS. GL. v. Krzesiński. — Hom. Odys. lib. I, II. 1—208. WS. OL. Moliński, SS. GL. v. Jakowicki.
- 3) **Hebräisch:** 2 St. Gram. nach Gesenius bis zu den Verb. mit Guttural. RL. Lic. Kegel.
- 4) **Deutsch:** 3 St. Beurtheilung der wöchentlichen freien Arbeiten, 1 St. — Stilistik abwechselnd mit freien Vorträgen, 1 St. — Lectüre einzelner Balladen von Bürger und Schiller — und einiger Dramen von Schiller, 1 St. GL. Klossowski.
- 5) **Polnisch:** 3 St. Censur der freien Aufsätze, 1 St. — Mündliche Vorträge, 1 St. Theorie der Dichtungsarten, nach Cegielski's Nauka poezyi, 1 St. WS. GL. Berwiński, SS. OL. Dr. Sikorski.
- 6) **Französisch:** 2 St. Wiederholung des regelm. u. unregelm. Verb.; ferner die zurückzielenden, ziellosen und unpersönlichen Zeitwörter. Alle 3 Wochen eine schriftliche Arbeit, 1 St. — Charles XII, lib. XII. 1 St. GL. Thomeczek.

B. Wissenschaften:

- 1) **Religionslehre:** 2 St.
- a) **Glaubenslehre:** die Lehre von Gott, der Schöpfung, dem Sündenfall und der Erlösung, nach Martin's Th. II., 1 St. — Kirchengeschichte bis zu der abendländischen Kirchenspaltung, nach Martin's Th. I., 1 St. RL. Lic. Kegel.
- b) Die evangelischen Schüler waren mit der Prima combinirt.
- 2) **Geschichte:** 2 St. Wie in Ober-Secunda.
- 3) **Mathematik:** 4 St. Wiederholung und Beendigung der Planimetrie, nach Brettner, 2 St. — Theorie der Gleichungen des 1ten und 2ten Grades mit einer und mehreren Unbekannten, nach Brettner's Arithmetik, 2 St. OL. Dr. Sikorski.

- 3) **Matematyka:** 4 godz. Powtórzenie planimetrii i trygonometria prostokreślna podług Brettnera. 2 godz.; powtórzenie dawniejszych pensów i nauka o logarytmach podług Brettnera. 2 godz. N.w. Dr. Sikorski.
- 4) **Fizyka:** 2 godz. Wstęp do nauk przyrodzonych; o fenomenach ciał; o równowadze i o ruchu; o dźwigni, bloku, punkcie ciężkości i o wolnym spadku ciał, podług Fizyki Brettnera. Dyrektor.

C. **Sztuki:** Patrz na końcu tego rozdziału.

Klasa II. niższa.

(po 34 godziny tygodniowo.)

Ordynaryusz: Nauczyciel wyższy **Moliński.**

A. Języki:

- 1) **Łaciński:** 8 godz. Liv. lib: I. 4 godz., Syntaxis ornata podług Zumpta, 1. godz. exercitia i extemporalia, 1 godz. Naucz. wyż. Moliński. — Virg. Aen. lib. II. i IV. 2 godz. Naucz. gimn. Kłossowski.
- 2) **Grecki:** 6 godz. Xenop. Cyrop. lib. I. I — VI, 19. 3 godz.; exercitia i extemporalia, a z gram. słowa na μ , słowa nieregularne, i najważniejsze rozdziały składni, 1 godz., w p. z. Naucz. gimn. Jakowicki, w p. l. Naucz. gimn. Krzesiński. Hom. Odys. I. II. 1 — 208., w p. z. Naucz. wyż. Moliński. w p. l. Naucz. gimn. Jakowicki.
- 3) **Hebreejski:** 2 godz. Gram. podług Geseniusza aż do słów gutturalnych. Naucz. rel. Lic. Ks. Kegel.
- 4) **Niemiecki:** 3 godz. Krytyka wypracowań miesięcznych, 1 godz.; stylistyka na przemian z wykładaniem 1 godz.; czytanie wzorowych ballad Byrgera i Szyllera i niektórych dramatów Szyllera, 1 godz. Naucz. gimn. Kłossowski.
- 5) **Polski:** 3 godz. Krytyka wypracowań piśmiennych 1 godz., wykłady ustne, 1 godz. teoria gatunków poezji podług Cegielskiego Nauki Poezji, 1 godz., w p. z. Naucz. gimn. Berwiński, w p. l. Naucz. wyż. Dr. Sikorski.
- 6) **Francuzki:** 2 godz. Powtórzenie słów regul. i nieregul., potem słowa zwrotne, nieprzechodnie i nieosobiste. Co 3 tygodnie piśmienne ćwiczenia. 1 godz., Charles XII. liv. II. 1 g. Naucz. gimn. Thomczek.

B. Nauki:

- 1) **Nauka religii:** 2 godz.
 - a) Nauka o wierze, o Bogu, stworzeniu, upadku i odkupieniu, podług Martina cz. II. 1 godz., historia kościelna aż do rozdwojenia się kościoła na zachodzie, podług Martina cz. I. 1 godz. Naucz. rel. Lic. Ks. Kegel.
 - b) Ewangelicy pobierali naukę w połączeniu z klasą I.
- 2) **Historia powszechna:** 2 god. Jak w klasie II. wyższej
- 3) **Matematyka:** 4 godz. Powtórzenie i dokończenie planimetrii, podług Brettnera, 2 godz. teoria równań 1. i 2. stopnia z jedną i kilku nieznanymi, podług Brettnera Arytmetyki, 2 godz. Naucz. wyż. Dr. Sikorski.

- 4) Naturgeschichte: 2 St. WS. Anthropologie und Systemkunde nach Leunis. SS. Morphologie und Einiges aus der Physiologie und Anatomie und Systemkunde des Pflanzenreichs nach Leunis. GL. Szymański.

C. Fertigkeiten: Siehe am Ende dieses Abschnittes.

Tertia A.

(32 St. wöchentlich.)

Ordinarius: G. L. Klossowski.

A. Sprachen:

- 1) Latein: 7 St. Caesar de bello gall. lib. IV, 2 St. Gram. Wiederholung des Pensums von Quarta und Syntar, d. Modi. Uebers. aus Benecke's Lesebuch Th. II., 2 St. — Exerc. und Ertemp. 1 St. OL. Moliński. Ovid Metam. lib. IX, 1—272, lib. VIII, 1—151 und 611—725, 2 St. GL. Klossowski.
- 2) Griechisch: 5 St. Gram. die Formenlehre bis zu den unregelm. Verb. 2 St. — Ertemporal. abwechselnd mit Exerc. 1 St. WS. Uebersetzen aus Engers griech. Uebungsbuche, SS. Xenoph. Anab. lib. I., 2, 3, — 2 St. GL. Klossowski.
- 3) Deutsch: 4 St. Lektüre aus Schweminski's Handbuche und gram. Erklärung des Gelesenen, 2 St. — Uebersetzung aus Poplinski's Wypisy in's Deutsche, verbunden mit der Erklärung der Satzlehre, 1 St. — Censur der Zwöchentlichen schriftlichen Arbeiten und Deklamirübungen, 1 St. GL. Thomeczek.
- 4) Polnisch: 3 St. Die Lehre vom Satze, 1 St. — Deklamirübungen, 1 St. — Beurtheilung Zwöch. Aufsätze, 1 St. GL. Szymański.
- 5) Französisch: 2 St. Gram.: die unregelm. Verba, 1 St. Uebersetzen aus dem Lesebuche von Szulc, verbunden mit schriftlichen und mündlichen Uebungen, 1 St. WS. GL. Thomeczek, SS. SK. v. Jakowicki.

B. Wissenschaften:

- 1) Religionslehre, 2 St.
 - a) Die Glaubens- und Sittenslehre, nach Ontrup, RL. Lic. Kegel.
 - b) Für die evangelischen Schüler: der 2te und 3te Artikel des Apostolischen Glaubensbekenntnisses wurde erläutert, 1 St. Biblische Geschichte des Neuen Testaments, 1 St. Kirchenlieder und Bibelstellen wurden memorirt. Pastor Werner.
- 2) Geschichte und Geographie: 3 St. Mittlere Geschichte, 2 St. WS. GL. Klossowski, SS. SK. v. Jakowicki. — Die Geographie Afrikas, Amerikas und Australiens, WS. GL. Berwinski, SS. SK. v. Jakowicki.
- 3) Mathematif: 4 St. Von den Parallellinien und den Parallelogrammen, von der Vergl. d. Parallelogr. mit einander und mit den Dreiecken hinsichtlich des Flächeninhalts, von der Aehnlichf. und Ausmessung gradl. Figuren, 2 St. — Die Lehre v. d. Potenzen u. Ausz. d. Quadratwurzel. Wiederh. der Proportionslehre und Gleich. des 1ten Grades mit einer Unbekannten, nach Brettners Lehrbüchern, 2 St. WS. OL. Dr. Sikorski, SS. SK. Jagielski.

- 4) **Historia naturalna:** 2 godz. W p.z. antropologia i systematyka, podług Lineusza; w p.l. morfologia i niektóre ważniejsze rzeczy z fizjologii, anatomii i systematyki roślin, podług Lineusza. Ng. Szymański.

C. **Sztuki:** patrz przy końcu tego rozdziału.

Klasa III. A.

(Po 32 godziny tygodniowo.)

Ordynaryusz: Nauczyciel gimn. **Klossowski.**

A. Języki:

- 1) **Łaciński:** 7 godz. Caesar de bello gall. lib. IV. 2 godz.; z gram. powtórzenie pensum klasy IV. i składnia trybów; tłumaczenie z Benekiego cz. II. 2 godz.; extemp. i exercitia, 1 godz. Nw. Moliński. — Ovid Metam. lib. IX. 1—272, lib. VIII 1—151 i 611—725. 2 godz. Ng. Klossowski.
- 2) **Grecki:** 5 godz. Nauka o formach aż do słów nieregul. 2 godz.; extemporalia i exercitia, 1 godz.; w p.z. tłumaczenie z Engera, w p.l. Xenoph. Anab. lib. I. 2—3. 2 godz. Ng. Klossowski.
- 3) **Niemiecki:** 4 godz. Czytanie ze Schwemiuskiego i grammatyczne objaśnienia, 2 godz.; tłumaczenie z Wypisów Poplińskiego na język niem. w połączeniu z nauką o zdaniu, 1 godz.; krytyka ćwiczeń piśm. co 3 tygodnie oddawanych, i ćwiczenia w deklamowaniu, 1 godz. Ng. Thomczek.
- 4) **Polski:** 3 godz. Nauka o zdaniu, 1 godz., deklamacje 1 godz.; rozbiór wypracowań trzy tygodniowych, 1 godz. Ng. Szymański.
- 5) **Francuzki:** 2 godz. Słowa nieregul. 1 godz.; tłumaczenie z wypisów Szulca, połączone z pismieniami i ustniami ćwiczeniami, 1 godz.; w p.z. Ng. Thomczek, w p.l. Kand. Jakowicki.

B. Nauki:

- 1) **Nauka religii:** 2 godz.
 - a) Nauka o wierze i moralności, podług Ontrupa, Nr. Lic. Ks. Kegel.
 - b) Ewangelikom wyjaśniono się 2. i 3. artykuł wiary składu apostolskiego, 1 godz.; dzieje biblijne N. Testamentu, 1 godz.; Pieśni kościelnych i miejsc z biblii uczono się na pamięć. Pastor Werner.
- 2) **Historia powszechna i jeografia:** 3 godz. Historia średnich wieków, 2 godz., w p.z. Ng. Klossowski, w p.l. Kand. Jakowicki; 1 g. Jeografia Afryki, Ameryki, i Australii, w p.z. Ng. Berwiński, w p.l. Kand. Jakowicki.
- 3) **Matematyka:** 4 godz. O liniach równoległych i równoległobokach, o porównaniu równoległoboków między sobą i z trójkątami pod względem powierzchni, o podobieństwie i rozmiarze figur prostokreślnych, 2 godz.; nauka o potęgach, o wyciąganiu pierwiastków kwadratowych; powtórzenie nauki o proporcjach i równania 1. stopnia z jedną nieznaną, podług Brettnera, 2 godz., w p.z. Nw. Dr. Sikorski, w p.l. Kand. Jagielski.

- 4) Naturgeschichte: 2 St. WS. die 4 ersten Klassen des Thierreichs nach Cuvier. SS. Beschreibungen einzelner Pflanzen nach dem Leitfaden von Szafarkiewicz. GL. Szymański.

C. Fertigkeiten: Siehe am Ende dieses Abschnittes.

Tertia B.

(32 St. wöchentlich.)

Ordinarius: G. L. v. Jakowicki.

A. Sprachen:

- 1) Latein, 7 St. Caesar de bell. gall. I, II, 1—24, 2 St. Gr. Syntax der temp. u. modi, verbunden mit Uebersetzen aus Benecke's lat. Lesebuch, 2 St. — Exercitien u. Extemporal., 1 St. GL. v. Jakowicki. — Ovid Met. VI. 1—500, 2 St. WS. GL. v. Przyborowski, SS. GL. v. Krzesiński.
- 2) Griechisch: 5 St. Wie in Tertia A. WS. GL. v. Krzesiński, SS. SK. v. Jakowicki.
- 3) Deutsch: 4 St. Wie in Tertia A. WS. GL. Thomczek, SS. SK. Jagielski.
- 4) Polnisch: 3 St. Wie in Tertia A. WS. GL. v. Jakowicki, SS. GL. Szymański.
- 5) Französisch: 2 St. Wie in Tertia A. WS. GL. Thomczek, SS. SK. Jagielski.

B. Wissenschaften:

- 1) Religionslehre: 2 St. Wie in Tertia A.
- 2) Geschichte und Geographie: 3 St. Ueberblick der mittleren und neueren Geschichte bis zur Mitte des 18. Jahrhunderts, 2 St. — Die oro- und hydrographischen Verhältnisse der einzelnen Erdtheile; politische Geogr. v. Asien und Afrika, 1 St. GL. Berwiński.
- 3) Mathematik: 4 St. Wie in Tertia A. OL. Dr. Sikorski.
- 4) Naturgeschichte: 2 St. Wie in Tertia A. GL. Szymański.

C. Fertigkeiten: Siehe am Ende dieses Abschnittes.

Quarta.

(32 St. wöchentlich.)

(Im Lateinischen, Griechischen und Deutschen war diese Klasse in zwei Coetus getheilt.)

Ordinarius: G. L. Berwiński.

A. Sprachen:

- 1) Latein: 8 St. Quarta A.: Corn. Nep. Praef. Milt. Them. Arist. Pausan. Cimon Lys. Thrasyb. Epam. Hann. 3 St. — Aus der Gram. v. Popliński die Casuslehre und das Wichtigste von den Modis, 2 St. — Uebers. aus Benecke's Uebungsbuche, 2 St. — Extemp. abwechselnd mit Exercit. (wöchentlich), 1 St. — GL. v. Krzesiński.

Quarta B.: Wie in Quarta A. WS. GL. v. Przyborowski, SS. GL. Thomczek.

- 4) **Historia naturalna:** 2 godz. W p.z. pierwsze cztery klasy zwierząt, podług Cuviera; w p.l. opisywano niektóre rośliny podług książeczki Szafarkiewicza. Ng. Szymański.

C. Sztuki: Patrz przy końcu tego rozdziału.

Klasa III. B.

(Po 32 godziny tygodniowo.)

Ordynariusz: Nauczyciel gimn. **Jakowicki.**

A. Języki:

- 1) **Łaciński:** 7 godz. Caesar de bello gall. I. II. 1 — 24. 2 godz.: składnia czasów i trybów w połączeniu z tłumaczeniem z Benekiego, 2 godziny.; exercitia i extempor. 1 godz. Ng. Jakowicki; Ovid Metam. VI. 1 — 500. 2 godz.; w p.z. Ng. Przyborowski, w p.l. Ng. Krzesiński.
- 2) **Grecki:** 5 godz. Jak w klasie III A. W p.z. Ng. Krzesiński, w p.l. Kandydat Jakowicki.
- 3) **Niemiecki:** 4 godz. Jak w klasie III A. W p.z. Ng. Thomczek, w p.l. Kandydat Jagielski.
- 4) **Polski:** 3 godz. Jak w klasie III. A. W p.z. Ng. Jakowicki, w p.l. Ng. Szymański.
- 5) **Francuzki:** 2 godz. Jak w klasie III. A. W p.z. Ng. Thomczek, w p.l. Kandydat Jagielski.

B. Nauki:

- 1) **Nauka religii:** 2 godz. Jak w klasie III. A.
- 2) **Historia powsz. i jeografia:** 3 godz. Dzieje średnich wieków i nowszych czasów aż do połowy 18. stolecia w zarysie, 2 godz. — Orograf. i hydrograficzne stosunki wszystkich części ziemi; polityczna jeografia Azji i Afryki, 1 godz. Ng. Berwiński.
- 3) **Matematyka:** 4 godz. Jak w klasie III A. Nw. Dr. Sikorski.
- 4) **Historia naturalna:** 2 godz. Jak w klasie III A. Ng. Szymański

C. Sztuki: Patrz przy końcu tego rozdziału.

Klasa. IV.

(Po 32 godziny tygodniowo.)

(W językach: łacińskim, greckim i niemieckim była ta klasa podzielona na dwa oddziały.)

Ordynaryusz: Nauczyciel gimn. **Berwiński.**

A. Języki:

- 1) **Łaciński:** 8 godz. W klasie IV. A. Corn. Nep. Praef. Milt. Them. Arist. Pausan. Cimon. Lysad. Thrasyb. Epam. Hann. 3 godz.; nauka o przypadkach i ważniejsze reguły z nauki o trybach, 2 godz.; tłumaczenie z Benekiego, 2 godz.; extempor. i exercitia na przemian co tydzień, 1 godz. Ng. Krzesiński, Quarta B. Jak w klasie IV. A. W p.z. Ng. Przyborowski, w p.l. Ng. Thomczek.

- 2) Griechisch: 5 St. **Quarta A.** Die Formenlehre nach Engers Gram. bis zu d. Verb. liqu. verbunden mit Uebers. entspr. Beisp. aus Jerzykowski's Übungsbuch. **WS. GL. v. Przyborowski; SS. GL. Berwiński.**
Quarta B. Wie in **Quarta A.** **GL. v. Jakowicki.**
- 3) Deutsch: 4 St. **Quarta A.** Lesen und Uebers. ins Poln. Nacherzählen und Deklamiren nach Schweminski's Lesebuch, verb. mit gram. Erörterungen nach Heyse's Leitfaden: Wiederh. der Formenlehre u. die Satzlehre, 2 St. — Uebersetz. aus dem Poln. nach Poplinski's Wypisy, I. Th. 1 St. — Ertempor. u. Exerc. 1 St. — **GL. Zimmermann.**
Quarta B. Wie in **Quarta A.** **WS. GL. v. Przyborowski, SS. GL. Pampuch.**
- 4) Polnisch: 3 St. — die Satzlehre; Lesen aus Poplinski's Wypisy, verb. mit sprachlichen Erklärungen; Nacherzählen des Gelesenen, 1 St. — Deklamirübungen 1 St. — Kritik der wöchentlichen schriftlichen Aufsätze, 1 St. — **GL. Berwiński.**

B. Wissenschaften:

- 1) Religionslehre: 2 St.
 a) Wiederholung der Geschichte des Alten und Neuen Testaments, mit Anschluß der Glaubens- und Sittenlehre nach Iyc und Ontrup. Erklärung der kirchlichen Ceremonien. **RL. Lic. Kegel.**
 b) Die evangelischen Schüler dieser Klasse waren mit denen der Tertia combinirt.
- 2) Geschichte und Geographie: 4 St. — Wiederh. der Gesch. der orient. Völker. Gesch. Griechenlands bis auf Alex. d. Gr.; römische Gesch. bis zum Unterg. des Weström. Reiches nach Poplinski's Handb. und Ueberblick der mittl. Gesch. bis auf Carl d. Gr., 2 St. — Politische Geographie der einzelnen Länder v. Europa mit besond. Berücks. Deutschlands verb. mit geschichtl. Bemerkungen, nach Jerzykowski's Leitfaden, 2 St. — **GL. Berwiński.**
- 3) Mathematik: 4 St. Planimetrie bis zu den Parallellinien, nach Brettner's Geometrie, 2 St. — Die vier Species mit Monomen und Polynomen nach Brettner's Arithmetik, 2 St. — **GL. Dr. Sikorski.**
- 4) Naturgeschichte: 2 St. **WS. Zoologie nach Cuvier, GL. Pampuch, SS. Beschreibung einzelner Pflanzen, nach Szafartiewicz's Leitfaden. GL. Szymański.**

C. Fertigkeiten: Siehe am Ende dieses Abschnittes.

Quinta.

(32 St. wöchentlich.)

Ordinarius: G. L. v. Krzesiński.

A. Sprachen:

- 1) Latein: 8 St. — Etymologie nach Poplinski's Gr. bis zur Syntax, 4 St. — Uebersetzen aus Poplinski's Übungsbuche, 3 St. — Exercit. u. Ertempor. (wöchentlich) 1 St. **GL. v. Krzesiński.**
- 2) Deutsch: 6 St. — Grammatik: Wiederholung des Pensums von Serta, nach Jerzykowski's kleiner Grammatik; Uebers. in's Polnische aus Schweminski's Lehrbuch, 2 St. — Uebers. aus dem Polnischen in's Deutsche aus Poplinski's Wybor, 2 St. — Lesen und Deklamirübungen, 1 St. — Exerc. und Ertemp. 1 St. **GL. Pampuch.**

- 2) Grecki: 5 godz. W klasie IV. A. Etymologia podług Gram. Engera, aż do słów płynnych, w połączeniu z tłumaczeniem odpowiednich przykładów z Jerzykowskiego; w p.z. Ng. Przyborowski w p.l. Ng. Berwiński, —
W klasie IV. B. Jakw klasie IV. A. Ng. Jakowicki.
- 3) Niemiecki: 4 godz. W klasie IV. A. Czytanie i tłumaczenie na język polski; opowiadanie i deklamowanie, podług Schwemińskiego, w połączeniu z objaśnieniem gramatycznym: powtórzenie etymologii i nauka o zdaniu, 2 godz.; tłumaczenie na język niemiecki z Wypisów Poplińskiego cz. I. 1 godz.; ćwiczenia pismienne domowe i extempor., 1 godz. Ng. Zimmermann. — W klasie IV. B. jak w klasie IV. A. w p.z. Ng. Przyborowski, w p.l. Ng. Pampuch:
- 4) Polski: 3 godz. Czytanie z Wypisów Poplińskiego w połączeniu z nauką o zdaniu i gramatycznymi objaśnieniami: opowiadanie tego, co się przeczytało, 1 godz.; deklamacye, 1 godz.; krytyka wypracowań, co trzy tygodnie oddawanych, 1 godz. Ng. Berwiński.

B. Nauki:

- 1) Nauka religii: 2 godz.
 - a) Powtórzenie dziejów St. i N. Testamentu, nauka o wierze i moralności, podług Tyca i Ontrupa; objaśnienie kościelnych ceremonii. Nr. Lic. Ks. Kegel.
 - b) uczniowie ewangelick. wyznania pobierali lekcyę spolem z uczniami klasy III.
- 2) Historia powszechna i jeografia: 4 godz. Powtórzenie dziejów orientalnych, dzieje greckie do śmierci Alexandra W., historia rzymska aż do upadku państwa zachodnio-rzymskiego; podług Poplińskiego w zarysie dzieje średniowieczne do Karóla W., 2 godz. — Polityczna jeografia krajów europejskich, w szczególności Niemiec, w połączeniu z historycznymi uwagami, podług Jerzykowskiego, 2 godz. Ng. Berwiński.
- 3) Matematyka: 4 godz. Planimetrya aż do linii równoległych, podług Jeometrii Brettnera, 2 godz.; cztery działania z jednowyrazami i wielowyzrazami, podług Arytmetyki Brettnera, 2 godz. Nw. Dr. Sikorski.
- 4) Historia naturalna: 2 godz. W p.z. Zoologia, podług Cuviera, Ng. Pampuch; w p.l. opisywanie roślin, podług Szafarkiewicza książeczki. Ng. Szymanski.

C. Sztuki: Patrz przy końcu tego rozdziału.

Klasa V.

(Po 32 godziny tygodniowo.)

Ordynaryusz: Nauczyciel gimn. Krzesiński.

A. Języki:

- 1) Łaciński: 8 godz. Etymologia, podług Gram. Poplińskiego, aż do Syntaxis, 4 godz., tłumaczenie z Poplińskiego Przykładów, 3 godz.; exercitia i extempor. tygodniowo 1 godz. Ng. Krzesiński.
- 2) Niemiecki: 6 godz. Powtórzenie pensum klasy VI. podług Jerzykowskiego małej Gram.; tłumaczenie na język polski ze Schwemińskiego, 2 godz.; tłumaczenie na niemiecki język z Wyboru Poplińskiego, 2 godz.; ćwiczenia w czytaniu i deklamowaniu, 1 godz.; exercitia i extempor. 1 godz. Ng. Pampuch.

- 3) Polnisch: 3 St. Grammatik nach Muczkowski, die Lehre vom Verb. 1 St. — Deklamationsübungen, 1 St. — Korrektur der wöchentlichen schriftlichen Arbeiten, 1 St. — **GL. Szymański.**

B. Wissenschaften:

- 1) Religionslehre: 2 St.
 a) Biblische Geschichte des Neuen Testaments, nach Lye, 1 St. — Erklärung des Decalogus und der Kirchengebote, die Lehre von den h. Sakramenten, nach Dntrup, 1 St. **RL. Lic. Kegel.**
 b) Für die evangelischen Schüler: Bibelfunde und das dritte Hauptstück des Katechismus, 1 St. — Biblische Geschichte des Alten Testaments, 1 St. Kirchenlieder und Bibelstellen wurden memorirt. **Pastor Werner.**
- 2) Geographie und Geschichte: 3 St. — Politische Geographie aller fünf Erdtheile, 2 St. — Geschichte des Alterthums bis zum peloponnes. Kriege, 1 St. — **GL. Szymański.**
- 3) Rechnen: 4 St. Die gewöhnlichen und die Decimalbrüche, die Lehre von den Verhältnissen und Proportionen und deren Anwendung auf die bürgerlichen Rechnungsarten, nach Brettners Leitfaden. **GL. Zimmermann.**

C. Fertigkeiten:

- 1) Kalligraphie: 2 St. Nach gedruckten Vorlegeblättern. **GL. Pampuch.**
 2) Zeichnen: 2 St. **OL. Dr. Szostakowski.**
 3) Gesang: 2 St. Uebungen in der Rhythmik und Melodik; Einübung der Kirchengesänge. **GL. Zimmermann.**

Sexta.

(32 Stunden wöchentlich.)

Ordinarius: G. L. Zimmermann.

A. Sprachen:

- 1) Latein: 8 St. Gram.: Etymologie bis zum regel. Verb. incl. nach Poplinski's kleiner Grammatik, 3 St. Uebers. aus dem Lat. ins Polnische und umgekehrt, aus Poplinski's Uebungsbuche, 3 St. — Memorirübungen 1 St. — Exerc. und Extempor. 1 St. — **GL. Pampuch.**
- 2) Deutsch: 6 St. Gram.: die regelmäßige Formenlehre nach Jerzykowski's kleiner Grammatik; Lesen und Wiedererzählen des Gelesenen; 3 St. — Uebersetzen aus dem Polnischen ins Deutsche und umgekehrt aus Poplinski's Auswahl, Th. I. 2 St. — Exercitien und Extempor. 1 St. — **GL. Zimmermann.**
- 3) Polnisch: 3 St. Gram.: Etymologie bis zum Verb. nach Szostakowski's poln. Gram. 1 St. Lesen und Wiedererzählen nebst Memorirübungen 1 St. — Schriftliche Arbeiten (alle 14 Tage), 1 St. — **WS. GL. v. Przyborowski, SS. SK. Jagielski.**

B. Wissenschaften:

- 1) Religionslehre: 2 St.
 a) Biblische Geschichte des Alten Testaments, 1 St. — Erklärung des apostolischen Glaubensbekenntnisses, 1 St. — Beides nach dem Katechismus von X. A. R. **RL. Lic. Kegel.**
 b) der evangelische Religionsunterricht war mit der Quinta combinirt.

- 3) Polski: 3 godz. Nauka o słowie, podług Muczkowskiego, 1 godz. deklamacye, 1 godz., Rozbiór ćwiczeń piśmiennych co 3 tygodnie zadawanych. 1 godz. Ng. Szymański.

B. Nauki:

- 1) Nauka religii: 2 godz.
- a) Dzieje biblijne N. Testamentu, podług Tyca, 1 godz.; objaśnienie przykazań Bożych i kościelnych, nauka o sakramentach śś., podług Ontrupa, 1 godz. Nr. Lic. Ks. Kegel.
 - b) Ewangelicy: Część 3. katechizmu, 1 godz.; dzieje biblijne St. Testamentu. 1 godz.; uczono się na pamięć pieśni kościeln. i miejsc z biblii. Pastor Werner.
- 2) Jeografia i historia: 3 godz. Polityczna jeogr. wszystkich części ziemi 2 godz.; dzieje starożytnego świata aż do wojny peloponezkiej, 1 godz. Ng. Szymański.
- 3) Rachunki: 4 godz. Ułamki zwyczajne i dziesiętne, nauka o stósunkach i proporcyach z praktycznem zastosowaniem do rachunków powszedniego życia, podług Brettnera. Ng. Zimmermann.

C. Sztuki:

- 1) Kalligrafia: 2 godz. Podług wzorów, Ng. Pampuch.
- 2) Rysunki: 2 godz. Nw. Dr. Szostakowski.
- 3) Śpiewy: 2 godz. Ćwiczenia w rytmice i metodyce, jako też w śpiewie pieśni kościelnych Ng. Zimmermann.

Klasa VI.

(Po 32 godziny tygodniowo.)

(Ordynaryusz: Nauczyciel gimn. Zimmermann.)

A. Języki:

- 1) Łaciński: 8 godz. Etymologia aż do słów regul. włącznie, podług Maléj Gram. Poplińskiego, 3 godz.; tłómaczenie z łacińskiego języka na polski i odwrotnie, z Przykładów Poplińskiego, 3 godz.; ćwiczenia pamięciowe, 1 godz.; exercitia i extempor. 1 godz. Ng. Pampuch.
- 2) Niemiecki: 6 godz. Etymologia, podług Maléj Gram. Jerzykowskiego; czytanie i opowiadanie, 3 godz.; tłómaczenie z polskiego języka na niemiecki i odwrotnie z Wypisów Poplińskiego, cz. I. 2 godz.; exercitia i extempor. 1 godz. Ng. Zimmermann.
- 3) Polski: 3 godz. Etymologia aż do słowa, podług Gram. Szostakowskiego. 1 godz. Czytanie i opowiadania w połączeniu z ćwiczeniami pamięciowymi, 1 godz.; ćwiczenia piśmienne co dwa tygodnie, 1 godz. W p.z. Ng. Przyborowski, w p.l. Kand. Jagielski.

B. Nauki:

- 1) Nauka religii: 2 godz.
- a) Dzieje biblijne St. Testamentu, 1 godz., objaśnienie składu apostolskiego, 1 godz., podług katechizmu p. X. A. R. — Nr. Lic. Ks. Kegel.
 - b) Ewangelikom udzielała się nauka spótem z uczniami klasy V.

- 2) Geographie und Geschichte: 3 St. Physische Geographie der 5 Welttheile, nach dem Leitfaden von Jerzykowski, 2 St. WS. GL. Szymański, SS. SK. v. Jakowicki. — Die wichtigsten Biographien aus der alten Geschichte, 1 St. — WS. GL. Zimmermann, SS. SK. v. Jakowicki.
- 3) Rechnen: 4 St. Das Numeriren, die 4 Grundoperationen mit unbenannten und benannten Zahlen, die 4 Species mit Brüchen nach Brettners Leitfaden, GL. Zimmermann.

C. Fertigkeiten:

- 1) Kalligraphie: 2 St. Nach Vorlegeblättern, GL. Pampuch.
- 2) Zeichnen: 2 St. Uebungen im Zeichnen nach leichten Vorlegeblättern, OL. Dr. Szostakowski.
- 3) Gesang: 2 St. Uebungen im Treffen der Töne. Einübung der Kirchengefänge. GL. Zimmermann.

Septima.

(26 St. wöchentlich)

Ordinaris: G. L. Zimmermann.

A. Sprachen:

- 1) Latein: 1 St. Lesen- und Schreibübungen, Vokabel-Lernen, regelmäßige Declination, des verbum esse. G. L. Pampuch.
- 2) Deutsch: 6 St. Lesen geeigneter Abschnitte aus Poplinski's Auswahl Th. I. verbunden mit grammatischen Uebungen, 3 St. — Uebersetzen aus dem Polnischen ins Deutsche und umgekehrt nebst orthographischen Uebungen, nach Poplinski's Elementarbuch, 2 St. — Ertemporalien, 1 St. — G. L. Zimmermann.
- 3) Polnisch: 6 St. Lesen und Wiedererzählen des Gelesenen; schriftliche Uebungen; Uebersicht der Redetheile; Declinationsübungen. G. L. Thomeczek.

B. Wissenschaften:

- 1) Religionslehre: 2 St.
 - a) Katechismus und einzelne Abschnitte aus der Geschichte des Alten und Neuen Testaments, mit Anschluß einzelner Glaubenslehren. RL. Lic. Kegel.
 - b) Die evangelischen Schüler waren mit der Sexta combinirt.
- 2) Geographie: 2 St. Allgemeine Uebersicht des Erdkörpers, Eintheilung von Europa, der preussische Staat und die Provinz Posen spezieller. GL. Pampuch.
- 3) Rechnen: 4 St. Richtiges Schreiben und Aussprechen der Zahlen, die 4 Species mit ganzen, benannten und unbenannten Zahlen, nach Brettners Leitfaden. GL. Zimmermann.
- 4) Naturgeschichte: 2 St. Beschreibung einzelner Thiere und Pflanzen. GL. Szymański.

C. Fertigkeiten:

- 1) Kalligraphie: 2 St. Schreibübungen nach Vorlegeblättern. WS. GL. v. Przyborowski, SS. SK. Jagielski.
- 2) Gesang: 1 St. Einübung der Kirchengefänge. GL. Zimmermann.

- 2) **Jeografia i historia:** 3 godz. Fizyczna jeografia pięciu części ziemi, podług Jerzykowskiego, 2 godz. W p.z. Ng. Szymański, w p.l. Kand. Jakowicki.; biografie sławnych mężów w starożytności, 1 godz. W p.z. Ng. Zimmermann, w p.l. Kand. Jakowicki.
- 3) **Rachunki:** 4 godz. Liczenie, cztery główne działania liczbami oznaczonymi i nieoznaczonymi i ułamki proste, podług Brettnera. Ng. Zimmermann.

C. Sztuki:

- 1) **Kalligrafia:** 2 godz. Podług wzorów, Ng. Pampuch.
- 2) **Rysunki:** 2 godz. Podług łatwiejszych wzorów. Nw. Dr. Szostakowski.
- 3) **Spiewy:** 2 godz. Cwiczenia początkowe, połączone ze śpiewem pieśni kościelnych. Ng. Zimmermann

Klasa VII.

(Po 26 godzin tygodniowo.)

Ordynariusz: Nauczyciel gimn. **Zimmermann.**

A. Języki:

- 1) **Łaciński:** 1 godz. Nauka czytania i pisania, wokabuł, deklinacyi regularnej i słowa posiłkowego. Ng. Pampuch.
- 2) **Niemiecki:** 6 godz. Cwiczenia w czytaniu (Wypisy Poplińskiego cz. I.), w połączeniu z grammatycznymi ćwiczeniami, 3 godz; tlómaczenie z polskiego języka na niemiecki i odwrotnie, w połączeniu z ćwiczeniami ortograficznymi, podług elementarnej książeczki Poplińskiego, 2 godz.; extempor. 1 godz. Ng. Zimmermann.
- 3) **Polski:** 6 godz. Cwiczenia w czytaniu, opowiadaniu i ortografii, — poznawano części mowy i uczono się na pamięć wierszy. Ng. Thomeczek.

B. Nauki:

- 1) **Nauka religii:** 2 godz.
 - a) Katechizm, niektóre rozdziały z dziejów St. i N. Testamentu i z nauki o wierze. Nr. Lic. Ks. Kegel.
 - b) Ewangelicy łączyli się w lekcjach z uczniami klasy VI.
- 2) **Jeografia:** 2 godz. Ogólny pogląd na kulę ziemską, podział Europy; jeografia państwa Pruskiego i W. X. Poznańskiego szczegółowiej. Ng. Pampuch.
- 3) **Rachunki:** 4 godz. Cwiczenia w pisaniu i czytaniu liczb, cztery działania z liczbami całymi, oznaczonymi i nieoznaczonymi, podług Brettnera. Ng. Zimmermann.
- 4) **Historia naturalna:** 2 godz. Opis niektórych zwierząt i roślin. Ng. Szymański.

C. Sztuki:

- 1) **Kalligrafia:** 2 godz. Podług wzorów. W p.z. Ng. Przyborowski, w p.l. Kand. Jagielski.
- 2) **Spiewy:** 1 godz. Cwiczenia w śpiewie pieśni kościelnych. Ng. Zimmermann.

Fertigkeiten:

- 1) Zeichnen: Diesen Unterricht ertheilte für Schüler von Quarta aufwärts in 2 Stunden wöchentlich der OL. Dr. Szostakowski.
- 2) Gesang: 2 St., für Schüler der 4 oberen Klassen. Einübung mehrstimmiger Gesänge. GL. Zimmermann.
- 3) Gymnastische Uebungen: 4 St. wöchentlich in 2 Abtheilungen. OL. Moliński.

Die Unterrichtssprache in den 4 unteren Klassen war die polnische, mit der einzigen Beschränkung, daß in Tertia im WS. bei einem Theile des lateinischen Unterrichtes, im SS. aber bei dem griechischen Prosaiker und dem gesammten lateinischen Unterrichte, den Dichter ausgenommen, das Deutsche als Unterrichtssprache gebraucht wurde. In II. und I. wurde die Religionslehre, das Polnische, ein lateinischer und ein griechischer Schriftsteller polnisch, Alles Andere deutsch vorgetragen.

Aufgaben zu den schriftlichen Ausarbeitungen

in den obersten Klassen.

(Zadania do wypracowań piśm. w najwyższych klassach).

Ober-Prima. (Klassa I. wyższa).

I. 3m Lateinischen. (W języku łacińskim).

1. De consulibus.
2. Res, quas Veientes ab antiquissimis temporibus usque ad Fabiorum exitum gessisse dicuntur, auctore Livio narrantur.
3. Vejorum excidium.
4. Coriolanus bellum infert patriae.
5. Disciplina castrorum antiquior fuit parentibus Romanis quam caritas liberorum.
6. Quomodo Verres praetor Siciliae rem navalem administraverit, auctore Cicerone ostenditur.
7. Quomodo Verres in Sicilia provincia administranda versatus sit, exponatur. (Klassenarbeit.)
8. Ea quodam fato data est sors Romanis, ut magnis bellis victi vicerint.
9. Belli primi punici causae.
10. Bellum Jugurthinum.
11. Deciorum devotiones pro patria narrantur.
12. Quae res Hannibali bellum in Italia gerenti fuerint iniquae?
13. De praecipuis interitus Graeciae causis.
14. Qui potissimum viri libertati Romanae periculum minati sint, exponatur.

Sztuki.

- 1) Rysunki: Lekcje rysunków udzielał uczniom średnich i wyższych klass w 2 godz. na tydzień Nw. Dr. Szostakowski.
- 2) Śpiewy: Uczniowie średnich i wyższych klass ćwiczyli się w śpiewie na kilka głosów w 2 godz. na tydzień pod przewodnictwem Ng. Zimmermana.
- 3) Ćwiczenia gimnastyczne odbywały się w 4. godz. na tydzień, w dwóch oddziałach pod dozorem Nw. Molińskiego.

Językiem wykładowym w 4ech niższych klassach był język polski; tylko w klasie III. wykładano po niemiecku naukę języka łacińskiego i to w p.z. częściowo, w p.l. całkowicie, oprócz poety; również tłumaczono w tejże klasie w p.l. prozaika greckiego na język niemiecki. W klasie II. i I. używał się język polski przy wykładzie nauki religii, języka i literatury polskiej, jako też przy tłumaczeniu jednego łacińskiego i jednego greckiego autora. Resztę przedmiotów udzielało w języku niemieckim.

Aufgaben zu den schriftlichen Ausarbeitungen

in den obersten Klassen.

(Zadania do wypracowań piśm. w najwyższych klassach.)

Ober-Prima. (Klasa I. wyższa).

II. Im Deutschen. (W języku niemieckim).

1. Le stile c'est l'homme.
2. Das Wesen des Dichters (nach Göthes Torq. Tasso.)
3. Ueber naive und sentimentale Dichtkunst.
4. Ueber den Einfluß der geographischen Verhältnisse auf die Entwicklung der Weltgeschichte.
5. Die Vergleichung der geschichtlichen Entwicklung des griechischen und römischen Volkes.
6. Untergang des weströmischen Reichs.
7. Ueber die Ironie.
8. Ueber die charakteristischen Unterschiede zwischen den Joniern und Doriern.
9. Welche Umstände haben die Alleinherrschaft in Rom möglich und nothwendig gemacht.
10. Ueber die Verdienste des Kaisers Augustus um den römischen Staat.

III. Im Polnischen. (W języku polskim).

1. Wspomnienia młodości najmiłsze.
2. Czy panowanie Zygmunta III. było szczęśliwe?
3. Wyroki boskie są nieodgadnione.
4. Potęga słowa ludzkiego.
5. Charakter literatury polskiej za Stanisława Augusta.
6. Papier ważną w świecie odgrywa rolę.
7. Zasługi Kazimierza Brodzińskiego około literatury polskiej.
8. Czy literatura za czasów Stanisława Augusta była postępową?

Unter-Prima. (Klasa I. niższa).

I. Im Lateinischen. (W języku łacińskim).

1. De Periclis in rempublicam Atheniensium meritis.
2. Comparatur Q. Fabius Dictator et C. Flaminius consul, belli secundi Punici duces.
3. Conjuratio Catilinaria.
4. Aristides, continentiae eximium specimen.
5. Quomodo Verres in provincia Sicilia versatus sit? (Klassenarbeit).
6. De Pompejo Magno, imperatore contra Mithridatem.
7. De Ciceronis meritis in rempublicam Romanam.
8. Laudes Numae Pompilii.
9. Exponantur causae cur Tarquinii Roma urbe expulsi sint.
10. Summa libri, quem Cicero de amicitia scripsit.

II. Im Deutschen. (W języku niemieckim).

1. Ueber die Erfahrung, daß die Menschen sich oft für besser halten, als sie wirklich sind.
2. Vorzüge des Geistes ohne sittliche Reife haben keinen Werth.
3. Ueber das Mitleid.
4. Noth und Anstrengung entwickeln Kraft, oder Charakteristik des Birthes zum goldnen Löwen, nach Göthe's Hermann und Dorothea.
5. Die Menschen sprechen oft, indem sie andere richten, sich selbst das Urtheil.
6. Wo rohe Kräfte sinnlos walten, Da kann sich kein Gebild gestalten.
7. Daß das Unglück uns öfters zu Gott führe und uns inniger mit ihm vereine.
8. Ueber den platonischen Dialog Criton.

III. Im Polnischen. (W języku polskim.)

1. O zasługach Stanisława Augusta około literatury polskiej.
2. Prawda jest węzłem życia towarzyskiego.
3. Który z nowszych poetów jest moim najlubiejszym i dla czego?
4. Dla czego przyjaźń w młodym wieku łatwiej się zawiera niżeli w późniejszym.
5. O zasługach Stanisława Konarskiego.
6. O przyczynach i skutkach zarozumiałości.
7. Ten Pan, zdaniem mojem — Kto przestał na swojem.
8. Co utrudzało rządy Michała Wiśniowieckiego.

Ober-Secunda. (Klasse II. wyższa).

I. Im Deutschen. (W języku niemieckim).

1. Virtutem ad beate vivendum se ipsa esse contentam.
2. Die Schlacht am Trefimennus nach Livius.
3. Das Wasser.
4. Ueber die Zweckmäßigkeit der Leibesübungen.
5. Ueber die Entstehung und Bedeutung der Sprichwörter.
6. Der dritte punische Krieg.
7. Der Ring des Polykrates.
8. Nur der Weise ist reich.
9. Die Jagd (eine Schilderung).
10. Bericht über ein gelesenes Buch.

II. Im Polnischen. (W języku polskim).

1. Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.
2. Złemu oku wszystko źle się widzi.
3. Bolesław wielki jako wódz, polityk i rozkrzewiciel światła wiary w narodzie.
4. Dla czego starszych szanować należy?
5. Co u młodzieńca zastąpić powinno brak doświadczenia?
6. O pracowitości.
7. Wojny szwedzkie za Jana Kazimierza.
8. Skutki próżności i dumy.

Unter-Secunda. (Klasse II. niższa.)

I. Im Deutschen. (W języku niemieckim).

1. Abschied von den Eltern. (Eine selbsterfundene Erzählung).
2. Das Gewitter. (Eine Schilderung).
3. Bescheidenheit, eine Tugend des Jünglings.
4. Ciceros Tod.
5. Die an einem heiteren Sommerabende untergehende Sonne, ein Bild des sterbenden Redlichen.
6. Ueber die Freuden des Winters.
7. Wodurch unterscheidet sich der Freund von dem Schmeichler.
8. Die Macht des Beispiels.

II. Im Polnischen. (W języku polskim).

1. Krótka osnowa poematu „Jan Bielecki“ przez Juliusza Słowackiego.
2. Jakie korzyści odnosimy z nauk przyrodzonych.
3. Czego według odpowiedzi Solona danej Krezusowi potrzeba człowiekowi do szczęścia.
4. Egipt pod względem położenia jeograficznego i własności kraju.
5. Opis jarmarku.
6. Wpływ francuzczyzny w Polsce.
7. Dla czego czas powinien być najdroższym dla młodzieńca kształcącego się naukowo.
8. Czego się skorupka za młodu napije, tem trąci na starość.
9. Jakie zasługi położył Kazimierz Wielki około swego kraju?

II. Verordnungen der vorgesetzten Behörden.

- 1) Vom 24 August 1853. Die Direktoren werden angewiesen bei Erledigung von Lehrerstellen ohne Wissen des Provinzial-Schul-Collegiums keine Schritte zu thun, um Lehrer von anderen Provinzen her zu gewinnen, da zunächst auf Kandidaten der Provinz Posen Rücksicht zu nehmen ist.
- 2) Vom 3 Oktober 1853. Der bisherige intermistische Gymnasial-Lehrer Dr. Sikorski wird zum 4ten Oberlehrer ernannt.
- 3) Vom 4 November 1853. Mittheilung eines Schreibens Sr. Erzbischöflichen Gnaden an das Königl. Provinzial-Schul-Collegium, wonach kein Aspirant des geistlichen Standes in das Seminar aufgenommen wird, welcher im Gymnasium nicht am Gesangunterrichte regelmäßig Theil genommen hat. Die Direktoren werden aufgefordert das Nöthige in dieser Sache zu veranlassen.
- 4) Vom 18 November 1853. Mittheilung einer Verfügung des Königl. Provinzial-Schul-Collegiums, nach welcher während der Fastnachtstage der Unterricht bloß von 8—10 und von 2—4 Uhr zu halten sei, damit die Schüler an dem Haupt-Gottesdienste Theil nehmen können.
- 5) Vom 28 November 1853. Der intermistische Gymnasial-Lehrer Klossowski wird als zweiter ordentlicher Gymnasial-Lehrer angestellt.
- 6) Vom 29 November 1853. Das Königl. Provinzial-Schul-Collegium bestimmt, daß für die h. Beichte und die Kommunion der Schüler des hiesigen Gymnasiums stets ein Dienstag und der darauf folgende Mittwoch verwendet werden.
- 7) Vom 21 December 1853. Die dritte etatsmäßige Gymnasiallehrerstelle wird dem bisherigen intermistischen Gymnasiallehrer v. Jakowicki definitiv übertragen.
- 8) Vom 23 December 1853. Der ordentliche Gymnasial-Lehrer Moliński wird zum dritten Oberlehrer ernannt.
- 9) Vom 10 Januar 1854. Der Direktor wird aufgefordert zu berichten, wie viele Schüler das hiesige Gymnasium aus den einzelnen Kreisen der Provinz und wie viele dasselbe aus anderen Provinzen besuchen.
- 10) Vom 10 Januar 1854. Mittheilung einer Verfügung, nach welcher von Ostern ab nur ein Fünftel der gesammten Schülerzahl vom Schulgelde zu befreien ist.
- 11) Vom 9 Februar 1854. Das Königl. Provinzial-Schul-Collegium veranlaßt den Direktor, den Lehrern der Anstalt die bestimmte Erwartung der Hohen Behörden auszusprechen, daß sich keiner derselben an den sogenannten allgemeinen deutschen Lehrerversammlungen betheiligen werde, da auf diesen Versammlungen sich in Besprechung pädagogischer Fragen und in der Auffassung des Lehrerberufes eine verderbliche, dem Gedeihen der Schule widerstrebende Richtung kundgegeben. Zuwiderhandlungen würden im Wege des Disciplinarverfahrens streng gerügt werden.
- 12) Vom 10 Februar 1854. Der bisherige intermistische Gymnasial-Lehrer Berwiński wird als vierter ordentlicher Gymnasial-Lehrer angestellt.
- 13) Vom 15 Februar 1854. Das Königl. Provinzial-Schul-Collegium benachrichtigt den Direktor, daß nach der Bestimmung Sr. Excellenz des Herrn Ministers mit dem Baue eines neuen Gymnasial-Gebäudes noch in diesem Jahre vorgegangen werden soll und fordert denselben auf die ihm zur Begutachtung zugeschieden Baupläne einer sorgfältigen Prüfung zu unterwerfen.

II. Rozporządzenia Wyższej Władzy.

- 1) Z dnia 24. Sierpnia 1853. Przy zawakowaniu posad nauczycielskich nie powinni się Dyrektorowie bez wiedzy Prowincjalnej Rady Szkólnej starać o nauczycieli z innych prowincyi, gdyż przedewszystkiem kandydaci z Poznańskiego w takim razie uwzględnieni być mają.
- 2) Z dnia 2. Pazdziernika 1853. Dotychczasowy intermistyczny Nauczyciel gimnazyalny Dr. Sikorski otrzymuje nominacją na 4go Nauczyciela wyższego.
- 3) Z dnia 4. Listopada 1853. Udziela się pismo Najprzewielebniejszego Arcypasterza do Król. Prowincjalnej Rady Szkólnej, według którego nikt na przyszłość do Seminarium duchownego nie będzie przyjęty, kto w Gimnazjum nie pobierał regularnie lekcji śpiewów. Dyrektorowie mają polecenie zawiadomić o tém uczniów do stanu duchownego się sposobiących.
- 4) Z dnia 18. Listopada 1853. Królewska Prowincjalna Rada Szkólna zawiadamia, że podczas czterdziesto godzinnego nabożeństwa mięsopustnego lekcyje od 10—12 nie mają być udzielane, aby uczniowie mogli wysłuchać Summy.
- 5) Z dnia 28. Listopada 1853. Intermistyczny Nauczyciel gimn. Kłossowski odbiera installacją jako drugi Nauczyciel gimnazyalny.
- 6) Z dnia 29. Listopada 1853. Królewska Prowincjalna Rada Szkólna przeznacza Wtorek i Środę jako dni, w których uczniowie tutejszego Gimnazjum mają w przypadających terminach odbywać spowiedź i przystępować do sakramentu komunii ś.
- 7) Z dnia 21. Grudnia 1853. Trzecia posada nauczyciela etatowego dostaje się dotychczasowemu intermistycznemu Nauczycielowi gimn. Jakowickiemu.
- 8) Z dnia 23. Grudnia 1853. Etatowy Nauczyciel gimn. Moliński otrzymuje nominacją na 3go nauczyciela wyższego.
- 9) Z dnia 10. Stycznia 1854. Dyrektor odbiera wezwanie, aby doniósł, ile uczniów z każdego powiatu w Poznańskim, a ilu z innych prowincyi uczęszcza do tutejszego Instytutu.
- 10) Z dnia 10. Stycznia 1854. Uwiadomienie o rozporządzeniu, że od Wielkiej nocy tylko $\frac{1}{3}$ część uczniów od opłaty szkolnej ma być uwolniona.
- 11) Z dnia 9. Lutego 1854. Królewska Prowincjalna Rada Szkólna daje Dyrektorowi polecenie oświadczenia przed Nauczycielami, że Wysoka Władza spodziewa się po nich, iż żaden nie będzie należał do tak nazwanych powszechnych zgromadzeń niemieckich nauczycieli, gdy się na tychże zgromadzeniach przy roztrząsaniu kwestyi pedagogicznych, oraz w pojmowaniu powołania nauczycielskiego fałszywy i wychowaniu szkodliwy okazał kierunek. Ktoby wbrew temu działał, tego czeka surowa nagana na drodze dyscyplinarnej.
- 12) Z dnia 10. Lutego 1854. Dotychczasowy intermistyczny Nauczyciel gimnazyalny Berwiński obejmuje czwartą posadę etatowego Nauczyciela gimnazyalnego.
- 13) Z dnia 15. Lutego 1854. Królewska Prowincjalna Rada Szkólna donosi Dyrektorowi, że według rozporządzenia JW. Ministra budowa nowego gmachu gimnazyalnego jeszcze w tym roku ma się rozpocząć. Zarazem poleca Dyrektorowi staranne rozpoznanie przesłanego mu do zaopiniowania planu budowy.

- 14) Vom 22. Februar 1854. Dieselbe Behörde empfiehlt auf Veranlassung Sr. Excellenz des Herrn Cultus-Minister die vom Dr. Bremiker in der Nikolaischen Buchhandlung zu Berlin herausgegebene Logarithmorum nova tabula Berolinsis.
- 15) Vom 4 Mai 1854. Mittheilung einer Verfügung betreffend den Privatunterricht, welchen Gymnasial-Lehrer an Schüler ihrer Klassen ertheilen.
- 16) Vom 9 Juni 1854. Mittheilung eines Ministerial-Rescriptes vom 31. März, wonach Candidaten, welche zur Uebernahme von Erzieherstellen im Cadettencorps geneigt sein sollten, zur Anmeldung zu den betreffenden Stellen aufzufordern sind.
- 17) Vom 12 Juni 1854. Mittheilung einer Verfügung, in der sich das Königl. Provinzial-Schul-Collegium auf Grund der im Monate Mai durch den Departements-Rath abgehaltenen Revision anerkennend über die wissenschaftlichen Leistungen und den Zustand des Gymnasiums ausspricht; zugleich bestimmt Hochdasselbe, daß in VI und V nicht über 70, in IV nicht über 60, in jeder der 3 oberen Klassen nicht über 50 Schüler Aufnahme finden dürfen und fordert den Direktor auf, diese Maxima von nun an zu erstreben in der Art, daß schon von Michaeli c. die Sexta höchstens 70 Schüler zählen darf.
- 18) Vom 2 Juli 1854. Die Direktoren werden darauf aufmerksam gemacht, daß Lokale der Gymnasien zu anderen als Gymnasialzwecken nur mit Genehmigung des Königl. Provinzial-Schul-Collegiums benutzt werden dürfen.
- 19) Vom 3 Juli 1854. Im Auftrage Sr. Excellenz des Herrn Ministers der geistlichen u. Angelegenheiten werden die Direktoren angewiesen darüber zu wachen, daß die Schüler mit häuslichen Schul-Arbeiten unverhältnißmäßig nicht belastet werden und daß die Zahl der schriftlichen und anderen häuslichen Arbeiten und der von den Schülern zu haltenden Hefte in den betreffenden Conferenzen festgesetzt werde.
- 20) Vom 5 Juli 1854. Es werden 8 Exemplare der Ankündigung des von Dr. Koene für eine neue Herausgabe bearbeiteten Heliand zur Bertheilung an die Lehrer des deutschen Unterrichts übersendet.
- 21) Vom 2 August 1854. Die durch den Tod des Professors Dr. Schneider erledigte erste Oberlehrerstelle wird mittelst Ministerial-Rescriptes vom 3 Juli c. dem bisherigen zweiten Oberlehrer Dr. Szostakowski verliehen.
- 22) Vom 10 August 1854. Das Bild „Christus als Knabe im Tempel lehrend,“ durch den Direktor Schnorr von Carolssfeld angefertigt wird zur Anschaffung empfohlen.

III. Chronik des Gymnasiums.

1. Das vergangene Schuljahr wurde am 14 Oktober 1853 mit einem feierlichen Gottesdienst eröffnet.
2. Am 15 Oktober v. J. beging die Anstalt das hohe Geburtstfest Sr. Majestät des Königs durch ein feierliches Hochamt in der hiesigen Pfarr-Kirche und durch einen angemessenen Schulactus im Hörsale des Gymnasiums, bei welchem der Director die Festrede hielt.
3. Zu Michaeli v. J. hatte der Schulamts-Kandidat v. Przyborowski sein Probejahr beendet und verblieb sodann an der Anstalt als Hülföhrer.

- 14) Z dnia 22. Lutego 1854. Taż Władza zaleca na wezwanie JW. Ministra spraw Oświecenia dzieło Dr. Bremiker: *Logarithmorum nova tabula Berolinsis*, wydane przez księgarnią Nicolaja w Berlinie.
- 15) Z dnia 4. Maja 1854. Uwiadomienie o rozporządzeniu tyczącem się lekcyi prywatnych, które udzielają Nauczyciele gimnazyalni uczniom ze swych klass.
- 16) Z dnia 9. Czerwca 1854. Udziela się reskrypt ministeryalny z dnia 31. Marca, według którego kandydaci mający zamiar przyjąć posadę nauczycielską w korpusie kadetów mają być wezwani do zgłoszenia się o podobną posadę.
- 17) Z dnia 12. Czerwca 1854. Królewska Prowincyalna Rada Szkólna oświadcza na mocy odbytej przez Radzcę Departamentowego w miesiącu Maju rewizyi szkólnej swoje zadowolenie z postępów w naukach i stanu tutajszego Instytutu; zarazem przepisuje taż Władza, że do klasy VI. i V. nie więcej, jak 70, do IV. nie więcej, jak 60, do trzech zaś wyższych klass po 50 uczniów uczęszczać może. Dyrektor ma obowiązek dążyć do takiej redukcji i dla tego już od s. Michała r. b. klasa VI. najwięcej 70 uczniów mieścić powinna.
- 18) Z dnia 2. Lipca 1854. Dyrektorom zwraca się uwaga, że lokale gimnazyalne tylko za zezwoleniem Królewskiej Prowincyalnej Rady Szkólnej na inne nie gimnazyalne cele użyte być mogą.
- 19) Z dnia 3. Lipca 1854. Z polecenia JW. Ministra Spraw oświecenia Dyrektorowie otrzymują upoważnienie do czuwania, aby uczniowie zadaniami domowými nie byli nadmiarę obarczani, również aby liczba piśmiennych i innych domowych wypracowań, oraz zeszytów, które uczniowie mieć powinni, była przepisana w konferencyach na ten cel zwołanych.
- 20) Z dnia 5. Lipca 1854. Przesła się dla rozdzielenia między nauczycieli języka niemieckiego 8 exemplarzy prospektu na dzieło: *Heliand*, opracowane przez Dr. Koene celem zrobienia nowój edycyi.
- 21) Z dnia 2. Sierpnia 1854. Wakująca po s. p. Professorze Dr. Schneidrze pierwsza posada wyższa nauczycielska dostała się na mocy reskryptu ministeryalnego z dnia 3. Lipca r. b. dotychczasowemu drugiemu Nauczycielowi wyższemu Dr. Szostakowskiemu.
- 22) Z dnia 10. Sierpnia 1854. Drzeworyt: Chrystus dwónastoletni w kościele nauczający — przez Dyrektora Schnorr Karolsfeld wygotowany poleca się do nabycia.

III. Kronika Gimnazyum.

1. Uplyniony rok rozpoczął się dnia 14. Października 1853. uroczystym nabożeństwem.
2. Dnia 15. Października obchodzilo Gimnazyum urodziny Najjaśniejszego Pana solennym nabożeństwem w tutejszym kościele farnym i odpowiednią szkólną uroczystością w sali gimnazyalnej, gdzie z téj okazji miał mowę Dyrektor.
3. Na s. Michał r. z. ukończył Kandydat Przyborowski rok próby, poczem był przy Instytucie czynny jako nauczyciel pomocniczy.

4. Am 13ten und 14ten März fand unter dem Vorsitze des Königl. Regierungs- und Schul-Raths Herrn Dr. Brettner die mündliche Abiturientenprüfung statt.

5. Im Laufe des Wintersemesters wurden mehreren Lehrern der Anstalt die bis dahin von ihnen commissarisch verwalteten Lehrerstellen definitiv verliehen. Die dritte und vierte Oberlehrerstelle erhielten die Herrn Moliński und Dr. Sikorski und die 2te, 3te und 4te Gymnasiallehrerstelle wurden den Herrn Klossowski, v. Jakowicki und Berwiński übertragen.

6. Zu Ostern verließ die Anstalt der interm. G. v. Przyborowski, da er durch die vorgesetzte Behörde an das Marien-Gymnasium zu Posen versetzt wurde. Die Schule hat an ihm einen Lehrer verloren, der durch den Erfolg seines Unterrichtes und den warmen Antheil, den er an dem Wohle der Anstalt genommen, sich die Anhänglichkeit der Schüler und die Achtung seiner Collegen in hohem Grade zu verschaffen gewußt hat. Wir begleiten ihn mit herzlichen Wünschen für sein ferneres Wohlergehen.

7. Zu derselben Zeit hatte der Schulannts-Candidat Szymański sein Probejahr beendet und wurde an der Anstalt intermisißisch angestellt.

8. Mit dem Anfange des Sommersemesters wurden alle Gymnasialklassen, die bis dahin in 4 verschiedenen außerhalb des Gymnasiums gemietheten Häusern sich befanden, im Gymnasialgebäude untergebracht, nachdem zuvor für das früher im Gymnasialgebäude befindliche v. Kosmowski'sche Alumnat ein geeignetes Haus gemiethet und der nöthige Umbau beendet worden war. Da indes die Lokalitäten des jetzigen Gymnasiums für die Frequenz der Anstalt nicht ausreichen und alle Räumlichkeiten klein, niedrig und dunkel sind, so haben die Hohen Behörden beschloffen, daß mit dem Baue eines neuen, schönen und für die hiesigen Verhältnisse entsprechenden Gymnasialgebäudes noch im Laufe dieses Jahres vorgeschritten werde.

9. Im Monate April traten die Candidaten des höheren Schulannts Jagielski und v. Jakowicki auf Grund der Verf. des Königl. Provinzial-Schul-Collegiums vom 17ten Februar und 14ten März 1854 ihr Probejahr an.

10. Am 16 Mai fand der übliche Gymnasial-Spaziergang bei günstigem Wetter nach dem eine Meile von hier entfernten Dorfe Jastrzembowo statt.

11. Am 22 und 23 Mai hielt der Königl. Regierungs- und Schul-Rath Herr Dr. Brettner eine gründliche Revision der Anstalt ab, indem er in 2 auf einander folgenden Tagen unausgesetzt dem Unterrichte in allen Klassen beivohnte und sich die Arbeitshefte sämmtlicher Schüler zur Einsicht und Prüfung vorlegen ließ.

12. Das Gymnasium hat in diesem Jahre durch den am 3ten Mai in Breslau erfolgten Tod seines ersten Oberlehrers, Prof. Dr. Schneider, einen sehr schmerzlichen Verlust erlitten. Geboren zu Breslau im Jahre 1808 besuchte er das katholische Gymnasium und die Universität seiner Vaterstadt und wurde, nachdem er die ersten Jahre seiner amtlichen Thätigkeit der Heimath gewidmet, im Jahre 1836 an das Gymnasium zu Trzemeszno berufen, wo er 18 Jahre hindurch als Lehrer der alten Sprachen ununterbrochen mit dem größten Eifer und dem günstigsten Erfolge segensreich wirkte. Zu Anerkennung seiner hohen Verdienste als Lehrer und seiner wissenschaftlichen Thätigkeit wurde er bereits im Jahre 1848 zum Professor ernannt und ihm die intermisißische Verwaltung des Directorats dieser Anstalt vom 9. August 1852 bis zum 1. April 1853 vertrauensvoll übertragen. Leider aber wurde die Wirksamkeit dieses tüchtigen und tief gelehrten Lehrers in den letzten zwei Jahren bedeutend beeinträchtigt. Ein gefährliches Brustleiden hatte ihn zum ersten Male im August 1852 längere Zeit an das Krankenbett gefesselt und von dieser Zeit an kehrte die Gesundheit dieses früher kräftigen Mannes nicht

4. Dnia 13go i 14go Marca odbył się ustny examen dojrzałości przed Królewskim Radcą Rejencyjnym i Szkólnym p. Dr. Brettnerem.

5. W ciągu półroczu zimowego wstąpiło kilku nauczycieli w etatowe posady, które dawniej komissarycznie zajmowali. Trzecia i czwarta posada wyższa dostała się pp. Molińskiemu i Dr. Sikorskiemu, drugą, trzecią i czwartą gimnazyalną objęli pp. Kłosowski, Jakowicki i Berwiński.

6. Na Wielkanoc opuścił Instytut interm. Nauczyciel gimnazyalny p. Przyborowski, powołany przez Wyższą Władzę do Gimnazjum Maryi Magdaleny w Poznaniu. Instytut nasz utracił w nim nauczyciela, który przez swą gorliwość o dobro młodzieży pozyskał sobie przywiązanie u uczniów a szacunek u kolegów. Żegnamy go ze szczerem życzeniem jak najlepszego powodzenia.

7. W tymże czasie ukończył Kandydat Szymański rok próby, poczem pracował przy Gimnazjum jako nauczyciel intermistyczny.

8. Klasy w czterech domach na mieście rozrzucone pomieszczono na początku półroczu latowego w budynku gimnazyalnym, po przeniesieniu ztąd Alumnatu Kosmowskiego do najętego na ten cel lokalu i po ukończeniu potrzebnych tamże zmian budowlanych. Ponieważ zaś lokale terażniejszego Gimnazjum nie tylko są za szczupłe dla obecnej liczby uczniów, ale oraz niskie i ciemne, przeto Wyższe Władze zadecydowały, aby jeszcze w tym roku budowę nowego, pięknego i stósunkom tutajszym odpowiedniego Gimnazjum rozpoczęto.

9. Na mocy rozporządzeń Królewskiej Prowincyalnej Rady Szkólnej z dnia 17go Lutego i 14go Marca 1854 rozpoczęli na Wnoc rok próby Kandydaci wyższego stanu nauczycielskiego pp. Jagielski i Jakowicki.

10. Dnia 16go Maja wyszło Gimnazjum przy pogodzie, jak innemi laty, na przechadzkę do Jastrzębowa, wsi o milę ztąd odległej.

11. Dnia 22go i 23go Maja zwiędzał nasze Gimnazjum Królewski Radca Rejencyjny i Szkólny p. Dr. Brettner i dla gruntowej rewizyi przebywał dwa dni bez przerwy na lekeyach po wszystkich klassach; w końcu zostały mu przelozone zeszyty wszystkich uczniów do przeglądu.

12. Gimnazjum poniosło dotkliwą stratę przez śmierć pierwszego Nauczyciela wyższego, Professora Dr. Schneidra, który zakończył swe życie w Wrocławiu dnia 31go Maja r. b. Urodził on się w Wrocławiu r. 1808, tamże uczęszczał do Gimnazjum katolickiego i na Uniwerzytet, oraz przepędził pierwsze lata swego nauczycielskiego zawodu. Powołany r. 1836 do Gimnazjum Trzemeszeńskiego pracował przy tym Instytucie jako nauczyciel języków starożytnych bez przerwy przez lat 18 ze szczerem zapalem a prawdziwą dla młodzieży korzyścią. W nagrodę jego znakomitych zasług nauczycielskich i prac uczonych udzieliła mu Władza już w r. 1848 tytuł Professora, później powierzyła mu intermistycznie urząd Dyrektora, który sprawował od 9. Sierpnia r. 1852 do 1. Kwietnia 1853 r. Niestety, doznał w zawodzie swoim wiele przeszkody ten biegły i uczony nauczyciel ostatniemi dwoma laty. Złożony w Sierpniu 1852 r. piersiową chorobą, która się po pierwszy raz w nader niebezpiecznych symptomatach pojawiła, już od téj chwili nigdy

mehr zurück. Der Gebrauch von Salzbrunn im Jahre 1853 hatte ihn zwar etwas hergestellt, sein Zustand blieb aber bedenklich. Um wo möglich seine Kräfte zu schonen, wurden ihm, da er aus Amtseifer sich von seiner Thätigkeit nicht zurückziehen wollte, nur wenige Stunden überwiesen, — indes trat schon im Februar c. eine so gewaltige Erkrankung ein, daß er bis Oftern c. keinen Unterricht mehr zu ertheilen im Stande war und für das Sommerhalbjahr beurlaubt werden mußte, um mit Ruhe die Brunnkur zu Salzbrunn längere Zeit gebrauchen zu können. Im Vorgefühl des nahenden Todes verließ er, Behufs einer Reise nach Salzbrunn, im Monat Mai den Ort seiner langjährigen Thätigkeit, denn schon am grünen Donnerstag verfaßte er folgende, sein ganzes Wesen charakterisirende Schrift:

„Während meines Lebens ist es stets mein Bestreben gewesen, still und anspruchslos meine Pflicht zu erfüllen und den Lohn für treue Pflichterfüllung nicht im Urtheil der Menge, sondern im eigenen Bewußtsein zu suchen. Diesem Grundsatz entspricht, daß auch mein Ausgang aus dem Leben ohne Aufsehen und ohne alles Gepränge erfolge und daß mein Sarg einfach, schlicht und schwarz sei, ohne weitere Verzierungen als dem Bilde unseres Erlösers. Dagegen wünsche ich, daß diejenigen, denen ich im Leben näher gestanden habe, d. h. außer meinen Angehörigen, meine lieben Amtsgenossen und Schüler meiner Bahre folgen.“

„Schließlich bitte ich Alle, welche mir im Leben ihr Wohlwollen geschenkt, mir auch im Tode eine liebevolle Erinnerung zu bewahren.“

Diese traurige Ahnung ging leider in Erfüllung, denn bereits am 31. Mai ereilte ihn zu Breslau in der Mitte seiner Eltern und Anverwandten der zu frühe Tod. Wir haben dadurch einen Mann verloren, der durch Milde und Ernst seines Charakters, gründliches und vielseitiges Wissen, gewissenhafteste Berufstreue und den wärmsten Antheil an dem sittlichen und wissenschaftlichen Gedeihen der Jugend sich in den Herzen seiner vielen Schüler und seiner Amtsgenossen ein unvergängliches Andenken gesichert hat.

Von seiner wissenschaftlichen Thätigkeit zeugen nicht bloß mehrere Programme des hiesigen Gymnasiums, sondern auch andere bekannte Zeitschriften, namentlich Zimmermanns Zeitschrift für Alterthumswissenschaft und Jahns Jahrbücher für Philologie und Pädagogik, in denen viele seiner trefflichen philologischen Abhandlungen zu finden sind.

Da die Anstalt die Leiche ihres treuen und eifrigen Lehrers zur letzten Ruhstätte nicht begleiten konnte, so wurde am 28. Juni ein feierlicher Trauergottesdienst in der hiesigen Pfarrkirche veranstaltet, an dem sich nicht bloß Schüler und Lehrer des Gymnasiums, sondern auch viele Verehrer und Freunde des Verewigten beteiligten.

Die durch die Krankheit und Beurlaubung des sel. Prof. Dr. Schneider nothwendig gewordenen Vertretungen sind von mehreren Lehrern der Anstalt bereitwilligst übernommen worden und die durch seinen später erfolgten Tod erledigte erste Oberlehrerstelle erhielt der bisherige zweite Oberlehrer Dr. Szostakowski.

13. Am 16 Juni beehrte uns der Herr Oberpräsident mit seinem hohen Besuche und nahm das v. Kosmowskische Alumnat, den neuen Bauplatz und alle Gymnasial-Klassen während des darin ertheilten Unterrichts in Augenschein.

14. Der Direktor hat im Anfange des abgelaufenen Schuljahres ein vollständiges Inventarium von sämmtlichen zum Gymnasium gehörigen Gegenständen aufgenommen und dem Königl. Provinzial-Schul-Collegium im Monate November p. zur Revision vorgelegt. Dasselbe enthält heute 3372 Nummern.

15. An den h. Sakramenten der Buße und des Altars nahmen die Schüler 3mal im Jahre Theil. Den Herren Geistlichen, welche unseren Herrn Religionslehrer während des verfloffenen Jahres

nie odzyskał dawniejszego czerstwego zdrowia. Wody Salzbrunskie cokolwiek go w roku 1853 pokrzepiły, ale stan zdrowia pozostał wątpliwy. Przez wzgląd na zwątlone jego siły wyznaczono mu małą liczbę lekcji, gdy zbyt gorliwy i skrupulatny nie chciał od prac całkiem się usunąć; tymczasem już w Lutym r. b. na nowo tak zapadł na zdrowiu, że aż do Wielkićjnocy r. b. żadnych lekcji nie udzielał, a następnie na lato zupełnie został zwolniony od obowiązków, aby dłuższej kuracji w Salzbrun spokojnie mógł używać. Udając się do wzmiankowanych wód opuścił w Maju miejsce tyloletnich swych prac z przeczcuciem blizkiego zgonu, albowiem już w Wielki Czwartek skreślił następujące słowa, które są jakby zwierciadłem i obrazem jego duszy:

„W ciągu mego życia usiłowalem zawsze w cichości i skrytości pełnić moje obowiązki, a nagrody za wierne ich wypełnienie nie szukałem w opinii świata lecz we własnem sumieniu. Zgodnie z tą zasadą niech i zejście moje z tego świata będzie ciche i bez wszelkiej okazałości; trumna moja niech będzie prosta, skromna, czarna, bez ozdób, prócz wizerunku Zbawiciela.

„Życzeniem zaś mojem jest, aby ci, z którymi za życia w bliższych byłem stosunkach, t. j. oprócz mych krewnych także moi mili kolledzy i uczniowie zwłoki moje odprowadzili do grobu.

„W końcu proszę tych, którzy mi za życia byli życzliwi, aby i po za grobem zachowali dla mnie czułą pamięć.“

To smutne przeczcucie spełniło się, niestety! Już dnia 31. Maja zagarnęła go przedwczesna śmierć w Wrocławiu z grona rodziców i krewnych. Utraciliśmy w nim męża, który przez swą przyrodzoną łagodność połączoną z mocą duszy, przez głęboką i rozległą naukę, przez sumienne wypełnianie obowiązków swego powołania i prawdziwą gorliwość o dobro tak moralne jak naukowe młodzieży pozyskał serca licznych swych uczniów a u kollegów zapewnił sobie nigdy niewygasną pamięć.

O naukowych jego pracach świadczą nietylko programy tutajszego Gimnazyum, ale i inne znane czasopisma, mianowicie: Zimmermana Czasopismo poświęcone starożytnościom i Jahna Roczniki poświęcone filologii i pedagogice, w których się znajduje wiele cenniejszych jego rozpraw filologicznych.

Gdy Gimnazyum nie mogło zwłoków zacnego nauczyciela odprowadzić do grobu, odprawiono dnia 28 Czerwca w tutajszym kościecie farnym uroczyste nabożeństwo żałobne, na którym oprócz uczniów i nauczycieli znajdowało się także wielu wielbicieli i przyjaciół zmarłego.

W czasie choroby i urlopu s. p. Professora Dr. Schneidra zastępowało go kilku kollegów a po jego śmierci otrzymał wakującą pierwszą posadę wyższą nauczycielską dotychczasowy 2^{gi} Nauczyciel wyższy Dr. Szostakowski.

13. Dnia 16^{go} Czerwca zaszczycił nas swą obecnością Naczelný Prezes, obejrzał alumnat Kosmowskiego, plan nowój budowy i zwiedził klasy w czasie lekcji.

14. Dyrektor sporządził na początku roku szkolnego dokładny Inwentarz wszystkich przedmiotów należących do Gimnazyum i przesłał go w Listopadzie r. z. Królewskiej Prowincyalnej Radzie Szkólnej do rewizji. Zawiera ten Inwentarz obecnie numerów 3372.

15. Do Sakramentów ss. Pokuty i Kommunii przystępowali uczniowie trzykrotnie w ciągu roku. Duchownym, którzy przy Spowiedzi gimnazyalnej przychodzili

im Beichtstuhl unterstützt haben, sagt der Unterzeichnete hiermit im Namen der Anstalt den verbindlichsten Dank. — Die Confirmanden wurden von dem Herrn Religionslehrer in außerordentlichen Stunden zur ersten h. Beichte vorbereitet und empfingen kurz vor Pfingsten die erste h. Communion.

16. Der regelmäßige Fortgang des Unterrichts erlitt im Wintersemester durch die nothwendig gewordenen Beurlaubungen mehrerer Lehrer und durch die Krankheit des Prof. Schneider eine nicht unerhebliche Störung. Im Sommersemester erhielt außer dem Prof. Schneider auch der GL. Thomczek einen achtwöchentlichen Urlaub, der ihm Behufs einer Reise nach Paris vom Königl. Provinzial-Schul-Collegium bewilligt worden war. Die dadurch nothwendig gewordenen Vertretungen wurden im kollegialischen Zusammenwirken von den übrigen Lehrern der Anstalt so bereitwillig übernommen, daß während des ganzen Schuljahrs keine einzige Unterrichtsstunde ausgefallen ist.

17. Wiewohl der Gesundheitszustand unter den Schülern in dem vergangenen Jahre im Ganzen günstiger als in den beiden vorhergehenden genannt werden könnte, so hat doch die Anstalt drei Schüler durch den Tod verloren, nämlich die Primaner Franz Libek, Xaverius Sokolowski und den Tertianer Joseph v. Sendzicki.

18. Mit Genehmigung des Hohen Ministeriums sind im verfloffenen Schuljahre auf den Antrag des Königl. Provinzial-Schul-Collegiums nicht nur die Remunerationen des Regens des Alumnat, des evangelischen Religionslehrers und der Lehrer des Zeichens, des Gesanges, der Calligraphie und des Turnens bedeutend erhöht worden, sondern es fanden auch viele andere außerordentliche Geldbewilligungen statt. So erhielten 4 Lehrer an Umzugskosten 240 Thlr., 2 Lehrer an außerordentlicher Unterstützung 60 Thlr.; jedem der beiden Candidaten, die ihr Probejahr abgeleistet hatten, wurden 60 Thlr. an Remuneration gezahlt und dreien Lehrern haben die Behörden aus Centrafonds 85 Thlr. bewilligt. Aus den Beständen des Jahres 1852 wurde im October die Summe von 315 und aus den des Jahres 1853 im Juni die Summe von 555 Thlr. unter die Lehrer der Anstalt vertheilt. Außerdem sind dem Direktor und dem Rendanten, pens. Dir. Meissner für ihre Mühewaltung bei dem Alumnote 100 Thlr. und dem Alumnotsfoch und Alumnotsdiener 42 Thlr. aus den Beständen der Alumnotskasse gezahlt worden.

Statistik des Gymnasiums.

A. Lehrerpersonale. Das Lehrer-Collegium bestand:

aus dem Direktor: Dr. Milewski;

aus den Oberlehrern: Professor Dr. Schneider, Dr. Szostakowski, Religionslehrer Lic. Kegel, Moliński und Dr. Sikorski;

aus den Gymnasiallehrern: Pampuch, Klossowski, v. Jakowicki, Berwiński, Zimmermann, Thomczek, v. Krzesiński, v. Przyborowski und Szymański;

aus dem evangelischen Religionslehrer: Pastor Werner, und

aus den Candidaten des höheren Schulamts: Jagielski und v. Jakowicki.

B. Frequenz der Anstalt. Im Wintersemester besuchten die Anstalt außer 45 Septimanern 553 Schüler; im Sommersemester hatte dieselbe außer 58 Septimanern, 540 Schüler und zwar in:

w pomoc tutajszemu Nauczycielowi religii, składa niżej podpisany w imieniu Instytutu uprzejme podziękowania. Uczniowie, którzy do tych Sakramentów po pierwszy raz mieli przystąpić, pobierali od Nauczyciela religii osobne lekcye, a pod ostatecznem przygotowaniu przyjęli Komunią ś. krótko przed Świątkami.

16. Regularny bieg nauk w półroczu zimowém doznał niemałej przerwy w skutku koniecznego urlopu niektórych nauczycieli i choroby Professora Schneidra. W półroczu latowém oprócz Prof. Schneidra otrzymał od Królewskiej Prowincyalnej Rady Szkólnej także Nauczyciel gimnazyalny p. Thomeczek urlop na dwa miesiące celem podróży do Paryża. Wynikłe z tego powodu zastępstwa przyjęła na siebie reszta nauczycieli w koleżeńskim porozumieniu się z tą gotowością, że w ciągu całego roku szkolnego ani jednej lekcyi nie wypuszczono.

17. Pomiędzy młodzieżą nie panowało tyle chorób, co ostatnimi dwoma laty, przecież utraciło Gimnazyum przez śmierć trzech uczniów: Franciszka Libka i Ksawerego Sokołowskiego, uczniów klasy I. i Józefa Sendzickiego, ucznia klasy III.

18. Z pozwoleniem Wysokiego Ministerium nie tylko znacznie podwyższone zostały na wniosek Królewskiej Prowincyalnej Rady Szkólnej remuneracye Regensa alumnatu, Nauczyciela religii ewangelickiej, Nauczycieli rysunków, śpiewów, kalligrafii i turniejów, ale nadto wiele innych summ wypłacono. J tak czterech Nauczycieli otrzymało 240 tal. wynagrodzenia za kosza podróży i transportu, dwóch 60 tal. wsparcia, dwóch kandydatów, którzy ukończyli rok próby, po 60 tal. remuneracyi; trzem Nauczycielom zaassynowała Władza 87 tal. z funduszów centralnych. Z remanentów r. 1852 podzielono między Nauczycieli Instytutu w Październiku 315 tal. a z remanentów r. 1853 w Czerwcu 555 tal. Oprócz tego wypłacono z remanentów kassy alumnackiej Dyrektorowi, jako też Rendantowi, byłemu Dyrektorowi p. Meissnerowi za czynności przy zarządzie alumnatu 100 tal., nareszcie kucharzowi i słudze alumnackiemu 42 tal. —

IV. Statystyka Gimnazyum.

A. Nauczyciele: Kollegium nauczycielskie składali:

Dyrektor: Dr. Milewski;

Nauczyciele wyżsi: pp. Prof. Dr. Schneider, Dr. Szostakowski, Nauczyciel rel.

Lic. Ks. Kegel, Moliński, Dr. Sikorski;

Nauczyciele gimnazyalni: pp. Pampuch, Kłossowski, Jakowicki, Berwiński,

Zimmermann, Thomeczek, Krzesiński, Przyborowski, Szymański;

Nauczyciel religii ewang.: p. Pastor Werner;

Kandydaci wyższego stanu nauczycielskiego: pp. Jagielski i Jakowicki.

B. Uczniowie: W półroczu zimowém uczęszczało do Gimnazyum 553 uczniów, oprócz 45 Septymanerów; w półroczu latowém 540, oprócz 58 Septymanerów, — i to

	I.	O. II.	U. II.	III. A.	III. B.	IV.	V.	VII.	Summa
katholische	57	50	63	46	45	73	91	85	510
evangelische	4	2	—	—	3	6	3	2	20
israelitische	1	—	—	2	—	2	4	4	10
	62	52	63	48	48	81	95	91	540

dazu in VII. . . 58

(fath. 44,
ep. 4,
jfr. 10,
598)

C. Abiturienten: Bei der zu Ostern unter dem Vorſiße des Königl. Kommiſſarius Herrn Regierung- und Schulraths Dr. Brettner abgehaltenen Abiturientenprüfung erhielten das Zeugniß der Reife folgende Primaner:

1. Alexander v. Dydyński aus Bromberg, fath.	24 J. alt, 6½ J. a. d. Gimm., 2½ J. in Prima,
2. Johann Dziadek aus Conitz, fath.	17 „ — 8½ „ — 1½ „ —
3. Joseph v. Jezierski aus Grzybowo, fath.	22 „ — 9½ „ — 2½ „ —
4. Felix Moszczeniński aus Gnesen, fath.	25 „ — 1 „ — 1 „ —
5. Alexander Nüsse aus Berlin, evang.	20 „ — 2½ „ — 1½ „ —
6. Thomas Ofierzyński aus Gostin, fath.	23 „ — ½ „ — ½ „ —
7. Paul Rosiński aus Koźmin, fath.	24 „ — 9½ „ — 2½ „ —
8. Boleslaus v. Strzelecki aus Imiolkki, fath.	21 „ — 1 „ — 1 „ —

und die Extranei:

9. Felix Byczyński,
10. Sigismund v. Jaraczewski,
11. Alexander Jordan,
12. Johann Koehler.

Von diesen Abiturienten widmen sich:

der Theologie 9, nämlich: Byczyński, Dydyński, Dziadek, Jezierski, Jordan, Koehler, Moszczeniński, Ofierzyński, und Rosiński;

der Medizin 1, nämlich: Nüsse.

dem Militärstande 1, nämlich: Strzelecki.

der Agronomie 1, nämlich: Jaraczewski.

Zu der Michaelis-Prüfung hatten sich 16 Primaner und 3 Extranei gemeldet. Da sie indeß einen Versuch gewagt hatten die Abiturienthemata zu erfahren, so wurden auf Anordnung des Königl. Provinzial-Schul-Collegiums alle von der Prüfung zurückgewiesen und außerdem 3 Primaner, die sich an dem Vergehen besonders beteiligten, von der Anstalt entfernt.

D. Stand des Lehrapparats. 1) Die Gymnasialbibliothek ist theils durch Geschenke theils durch Verwendung der etatsmäßigen Summe ansehnlich vergrößert worden. An Geschenken hat die Anstalt erhalten:

a) von den Hohen Behörden:

Haupt's Zeitschrift für deutsches Alterthum. 9 B. 3 Hest. — Gedenbuch, enthaltend die Geschichte und Beschreibung des Friedrichs-Denkmal's in Berlin, von Dr. Sommer.

	I.	II. wyż.	II. niż.	III. A.	III. B.	IV.	V.	VI.	Summa
katolików	57	50	63	46	45	73	91	85	510
ewangelików	4	2	—	—	3	6	3	2	20
izraelitów	1	—	—	2	—	2	1	4	10
	62	52	63	48	48	81	95	91	540
									przytem do kl. VII. . . 58
									kat. 44, ewang. 4, izr. 10, 598

C. Abiturienti: W skutek examinu, który się odbył na Wielkanoc przed Królewskim Kommissarzem, Radcą Rejencyjnym i Szkólnym p. Dr. Brettnerem, otrzymali zaświadczenie dojrzałości następujący uczniowie:

1. Alexander Dydyński z Bydgoszczy, kat. ma lat 24, był na Gimm. 6½, a w kl. I. 2½ r.
2. Jan Dziadek z Chojnic kat. — 17, — s — 8½, — s — 1½ -
3. Józef Jezierski z Grzybowa, . . . kat. — 22, — s — 9½, — s — 2½ -
4. Felix Moszczeński z Gniezna, . . . kat. — 25, — s — 1 — s — 1 -
5. Alexander Nüsse z Berlina, . . . ewang. — 20, — s — 2½, — s — 1½ -
6. Tomasz Ofierzyński z Gostynia, . . kat. — 23, — s — ½, — s — ½ -
7. Paweł Rosiński z Koźmina, kat. — 24, — s — 9½, — s — 2½ -
8. Bolesław Strzelecki z Imiołek, . . kat. — 21, — s — 1 — s — 1 -

i extraneusze:

9. Felix Byczyński,
10. Zygmunt Jaraczewski,
11. Alexander Jordan,
12. Jan Koehler.

Z tych poświęcają się:

Teologii: dziewięciu, i to: Byczyński, Dydyński, Dziadek, Jezierski, Jordan, Koehler, Moszczeński, Ofierzyński i Rosiński;

Nauce lekarskiej: jeden, Nüsse;

Zawodowi wojskowemu: jeden, Strzelecki;

Agronomii: jeden, Jaraczewski.

Do examinu przy końcu półrocza latowego zgłosiło się 16 uczniów kl. I. i 3 extraneuszów, ale że się poważyli robić usiłowania celem wykrycia zadań piśmiennych, przeto na rozkaz Prowincyjnej Rady Szkólnej wszystkich od examinu odsunięto, a nadto trzech uczniów klasy I., którzy najwięcej przy tym występny z zamiarze zawinili, ze Szkół wydano. —

D. Apparata naukowe. 1) Biblioteka gimnazjalna znacznie powiększyła się częścią przez podarunki, częścią przez zakupione dzieła z przeznaczonych na to funduszków. W podarunkach otrzymało Gimnazjum:

a) od Wyższej Władzy:

Haupt: Zeitschrift für deutsches Alterthum, 9go tomu 3ci zeszyt. — Gedenkbuch enthaltend die Geschichte und Beschreibung des Friedrichs-Denkmal in Berlin,

Crelles Journal für Mathematik, 46. und 47. B. — Proves Mittheilungen aus schwedischen Archiven. — T. M. P. Plauti Comoediae ed. Ritschl, 3. Band. — Thors Donnerkeil v. Kirchner.

b) von der Hahnschen Hofbuchhandlung zu Hannover durch das Königl. Provinzial-Schul-Collegium:

Aeschyli Oresteia, von Franz. — Aristotelis Organon graece ed. Waitz, 2 Bände. — Goedike 11 Bücher deutscher Dichtkunst v. S. Brant bis auf die Gegenwart, 2 Bände. — Heyses ausführliches Lehrbuch der deutschen Sprache, 2 B. — Pausaniae descriptio Graeciae. Ed. Schubart et Walz, 3 B. — Virgilii opera a Chr. G. Heyne. Ed. IV. cur. Ph. Wagner, 5 Bände.

c) von der F. Hirtschen Buchhandlung in Breslau:

Kambly's Stereometrie. — Deutsches Lesebuch v. Auras u. Gnerlich, 2ter Band. — Seidlitz's Geographie, bearbeitet von Gleim.

d) von dem Verfasser:

Obraz Dworów Europejskich na początku XVII wieku przez Paca, wyd. przez Plebańskiego.

2) Die Schülerbibliothek wurde durch Ankauf vieler deutschen, polnischen und französischen Werke bedeutend im verflossenen Jahre erweitert. Als Geschenk hat dieselbe vom Herrn Probst Osmólski zu Chodziesen erhalten: Dantes göttliche Comödie, übers. v. Bernd v. Guseck.

3) Für das physikalische Cabinet wurde angeschafft: Eine Centrifugalmaschine, ein Dampfmaschinen-Relief-Durchschnitts-Modell, Calorimeter von Lavoisier, Leslies Differential-Thermometer, eine Grovesche Kette, eine Turmalinzange nebst 7 Krystallen, Stereoscop v. Wheastone, Stoeckhardt's chemischer Apparat und ein Löthrohrbesteck.

4) Die Sammlungen der geographischen Karten, der Zeichenvorschriften, der Musikalien und Turnapparate wurden durch Verwendung der etatsmäßigen Summen angemessen vermehrt. Als Geschenk hat das Gymnasium vom Königl. Provinzial-Schul-Collegium Winckelmann's Wandkarte vom preussischen Staate erhalten.

E. Unterstützungen. Bis Ostern war der vierte Theil der Schüler ganz vom Schulgelde befreit und $\frac{3}{8}$ zahlten die Hälfte; nach Ostern war nur der fünfte Theil von der Zahlung des Schulgeldes befreit. — In dem v. Kosmowskischen Alumnate fanden 18 Schüler freien Unterhalt und 40 geistliche Alumnen erhielten monatliche Stipendien von 4 oder 3 Thalern. — Von dem hochwürdigen Dom-Capitel zu Gnesen sind vielen hilfsbedürftigen Schülern ansehnliche Stipendien und Unterstützungen zu Theil geworden und die Gesellschaft zur Unterstützung der lernenden Jugend unterstützte 7 Schüler der Anstalt.

Für alle diese Wohlthaten stattet das Gymnasium hiermit seinen verbindlichsten Dank ab.

Haupt-Nachricht für das deutsche Alumnat, wo unten zu lesen ist: — Gedenkbuch
 enthält die Geschichte und Beschreibung des Friedrichs-Bauwerks zu Berlin.

przez Dr. Sommer. — Crelle: Journal für Mathematik, 46 i 47 tom. — Prove: Mittheilungen aus schwedischen Archiven. — T. M. P. Plauti Comoediae ed. Ritschl, 3ci tom. — Thors Donnerkeil przez Kirchnera.

- b) od księgarza Hahna w Hanowerze przez Prowincyalną Radę Szkolną: Aeschylus Oresteia, p. Franza; Aristotelis Organon graece ed. Waitz, 2 tomy; Goedike 11 Bücher deutscher Dichtkunst von S. Brant bis auf die Gegenwart, 2 tomy; Heyse: ausführliches Lehrbuch der deutschen Sprache, 2 tomy; Pausaniae descriptio Graeciae, ed. Schubart et Walz, 3 tomy; Virgilii opera a Chr. G. Hayne, ed. IV. cur. Ph. Wagner, 5 tomów. —
- c) od księgarza Hirta w Wrocławiu: Kambly: Stereometrie; Deutsches Lesebuch von Auras und Gnerlich, 2gi tom; Seidlitz: Geographie bearbeitet von Gleim.
- d) od autora: Obraz Dworów Europejskich na początku XVII wieku przez Paca, wyd. przez Plebańskiego.

2) Biblioteka uczniów także znacznie tego roku się powiększyła niemieckimi, polskimi i francuzkimi książkami, które zakupiono. W podarunku otrzymała od Ks. Osmólskiego, proboszcza w Chodzieżu: Dante's göttliche Comoedie übers. von Bernd von Guseck.

3) Do Gabinetu fizykalnego sprawiono: machinę centrifugalną, model maszyny parowej, cieplomierz Lavoisiera, Lesiego termometer dyferencyalny, stós Growego, obcegi turmalinowe ze 7 kryształami, stereoskop Wheastona, Stoeckardta aparat chemiczny i sztuciec z dmuchawką i innymi instrumentami do chemicznej analizy.

4) Zbiory kart jeograficznych, wzorów do rysowania, muzykaliów i aparatów turniejowych pomnożyły się przez użycie przeznaczonych na ten cel summ etatowych. W podarunku otrzymało Gimnazjum od Prowincyalnej Rady Szkolnej Winckelmana mapę ścienną Państwa Pruskiego.

E. Wsparcia: Do Wielkiénocy była $\frac{1}{4}$ część uczniów wolna od opłaty szkolnej, a $\frac{3}{8}$ od połowy; od Wielkiénocy zaś tylko $\frac{1}{8}$ była wolną. — W alumnacie Kosmowskiego miało 18 uczniów wolne utrzymanie, a 40 na alumnacie duchownym pobierało miesięcznie po 4 lub 3 talary wsparcia. — Przewielebna Kapitała Gnieźnieńska udzielała wielu ubogim gimnazystom znaczne stypendia, a przez Towarzystwo Pomocy Naukowej siedmiu było wspieranych. —

Za te dobrodziejstwa składa Gimnazjum uprzejme podziękowania.

V. Ordnung der Prüfung.

Mittwoch, den 27ten September.

Um 11 Uhr findet bei günstigem Wetter ein Schauturnen auf dem Turnplatze statt.

Septima: 2—2¼. Polnisch, GL. Thomeczek. — Naturgeschichte, GL. Szymański.
Deutsch, GL. Zimmermann.

Hierauf Vorträge der Septimaner:

Clemens Winiewski: Niedźwiedz i Zając.

Alphons Moliński: der Milchtopf, von Gleim.

Sexta: 2¼—3½. Religion, RL. Lic. Kegel. — Rechnen, GL. Zimmermann. —
Latein, GL. Pampuch.

Hierauf Vorträge der Sextaner:

Alexander Maryański: Dziad i Baba, von Kraszewski.

Ludwik Borowski: vom Mäuselein, von Gull.

Quinta: 3½—4¼. Geographie, GL. Szymański. — Latein, GL. v. Krzesiński.
Rechnen, GL. Zimmermann.

Hierauf Vorträge der Quintaner:

Stanislaus Drzewiecki: Ballada jakich wiele, von Jaśkowski.

Stanislaus Borowski: der arme Greis, von Gellert.

Donnerstag, den 28ten September.

Quarta: 8—9. Geschichte und Geographie, GL. Berwiński. — Latein, GL. v. Krzesiński.
Mathematis, OL. Dr. Sikorski. — Griechisch, GL. v. Jakowicki.

Hierauf Vorträge der Quartaner:

Florentin Stablewski: Ustęp z Pieśni o Ziemi naszej, von Pol.

Theodor Warmiński: der persische Bauer, von Nikolai.

Tertia A: 9—10. Mathematis, SK. Jagielski. — Griechisch, GL. Klossowski.
Geschichte, SK. v. Jakowicki.

Hierauf ein Vortrag:

Anton Kałedkiewicz: Leander und Selin, von Kleist.

Tertia B: 10—11. Religion, RL. Lic. Kegel. — Latein, GL. v. Jakowicki.
Naturgeschichte, GL. Szymański. — Französisch, SK. Jagielski.

Hierauf ein Vortrag:

Vladislaus Jaskólski: Bitwa, aus dem Gedichte Maria v. Malczeski.

Unter - Secunda: 11—12. Latein, OL. Moliński. — Geschichte, GL. Berwiński.
Französisch, GL. Thomeczek.

Hierauf ein Vortrag:

Julius Sypniewski: der 70te Geburtstag, von J. H. Voss.

V. Porządek publicznego popisu.

W Środę, dnia 27^{go} Września.

O godzinie 11^{tej} przy pogodzie odbędą się turnieje na placu turniejowym.

Klasa VII. 2 — 2 $\frac{3}{4}$. Język polski, Ng. Thomczek. — Historia naturalna, Ng. Szymański. — Język niemiecki, Ng. Zimmermann.

Początek będą deklamowali:

Klemens Winiewski: Niedźwiedź i Zając;
Alfons Moliński: Der Milchtopf, p. Gleima.

Klasa VI. 2 $\frac{3}{4}$ — 3 $\frac{1}{2}$. Religia, Nr. Lic. Ks. Kegel. — Rachunki, Ng. Zimmermann.
Język łaciński, Ng. Pampuch.

Początek będą deklamowali uczniowie kl. VI:

Alexander Maryański: Dziad i Baba, p. Kraszewskiego;
Ludwik Borowski: Vom Mäuslein, p. Gulla.

Klasa V. 3 $\frac{1}{2}$ — 4 $\frac{1}{4}$. Jeografia, Ng. Szymański. — Język łaciński, Ng. Krzesiński.
Rachunki, Ng. Zimmermann. —

Początek będą deklamowali uczniowie kl. V:

Stanisław Drzewiecki: Ballada jakich wiele, p. Jaskowskiego;
Stanisław Borowski: Der arme Greis, p. Gellerta.

W Czwartek, dnia 28^{go} Września.

Klasa IV. 8 — 9. Historia powszechna i jeografia, Ng. Berwiński. — Język łaciński, Ng. Krzesiński. — Matematyka, Nw. Dr. Sikorski. —
Język grecki, Ng. Jakowicki.

Początek będą deklamowali uczniowie kl. IV:

Florentyn Stablewski: Ustęp z Pieśni o Ziemi naszej, p. W. Pola;
Teodor Warmiński: Der persische Bauer, p. Nicolaja.

Klasa III A. 9 — 10. Matematyka, Kandydat Jagielski. — Język Grecki, Ng. Kłossowski. — Historia powszechna, Kandydat Jakowicki.

Początek będzie deklamował:

Antoni Kałędkiewicz: Leander und Selin, p. Kleista.

Klasa III B. 10 — 11. Religia, Nr. Lic. Ks. Kegel. — Język łaciński, Ng. Jakowicki.
Historia naturalna, Ng. Szymański. — Język francuzki,
Kandydat Jagielski.

Początek będzie deklamował:

Władysław Jaskólski: Bitwa, ustęp z Maryi Malczeskiego.

Klasa II niższa. 11 — 12. Język łaciński Nw. Moliński. — Historia powszechna, Ng. Berwiński. — Język francuzki,
Ng. Thomczek.

Początek będzie deklamował:

Julian Sypniewski: Der siebenzigste Geburtstag, p. J. H. Vossa.

Ober - Secunda: 2—3½. Latein, GL. Klossowski. — Mathematik, OL. Dr. Sikorski.
Deutsch, OL. Dr. Szostakowski. — Griechisch, GL. v. Jakowicki.

Hierauf ein Vortrag:

Rudolph Lindenau: La lanterne magique, par Florian.

Prima: 3¼—4½. Latein, OL. Dr. Szostakowski. — Polnisch, OL. Moliński.
Physik, der Director. — Religion, RL. Lic. Kegel.

Freitag, den 29ten September.

Um 9½ Uhr Vormittags.

Schlussfeierlichkeit.

Dieselbe beginnt mit einer feierlichen Andacht in der Gymnasialkapelle und wird dann in dem Hörsaale in folgender Ordnung abgehalten:

- 1) Gesang.
- 2) Deutsche Rede des Primaners Peter Secki: Der Geist in Schillers Poesie.
- 3) Lateinische Rede des Primaners Leonhard Mansfeld: De Caesaris Augusti in rempublicam Romanam meritis.
- 4) Polnische Rede des Primaners Nicodemus Maryański: Co przyczyniło się do szybkiego rozwoju literatury polskiej XVI. wieku?
- 5) Gesang.
- 6) Bekanntmachung der Beförderungen durch den Director.
- 7) Schlussgesang.

Nach der Feierlichkeit begeben sich die Schüler in ihre Klassen, wo ihnen die halbjährigen Zeugnisse durch die Herren Ordinarien eingehändigt werden.

Der Anfang des neuen Schuljahres ist den 14. Oktober und beginnt um 9 Uhr mit einem feierlichen Gottesdienste in der hiesigen Pfarrkirche.

Die neuen Schüler haben sich am 12. Oktober unter Vorzeigung des Laufs und Impfscheines und des Schulzeugnisses bei dem Director in seinem Geschäftslokale im Gymnasium zu melden. Wegen Ueberfüllung der Klassen können außer in die Septima nur in die Sexta, Tertia und Unter-Prima neue Schüler aufgenommen werden und zwar in die Sexta nur 8. Da für die letzterwähnte Klasse sich bereits sehr viele gemeldet haben, so können fernere Anmeldungen nicht mehr berücksichtigt werden.

Die Prüfung der neuen Schüler findet den 13. Oktober statt.

Diejenigen Eltern oder Vormünder, deren Angehörige das hiesige Gymnasium besuchen, werden auf folgende Vorschriften aufmerksam gemacht:

- 1) Jeder Schüler ist gebunden das Schulgeld in den drei ersten Tagen eines jeden Quartals zu zahlen. Wer dasselbe bis zu einem vom Director festzusetzenden Termine nicht bezahlt, wird von der Anstalt entfernt.

Klasa II wyższa. 2 — 3¼. Język łaciński, Ng. Kłossowski, — Matematyka, Naucz. wyż. Dr. Sikorski. Język niemiecki, Nw. Dr. Szostakowski. — Język Grecki, Ng. Jakowicki.

Początek będzie deklamował:

Rudolf Lindenau: La lanterne magique, p. Florian.

Klasa I. 3¼ — 4½. Język łaciński, Nw. Dr. Szostakowski. — Język polski, Nw. Moliński. — Fizyka, Dyrektor. — Religia, Nr. Lic. Ks. Kegel.

W Piątek, dnia 29^{go} Września.

O godzinie 9½ przed południem.

Uroczystość zakończenia roku szkolnego

rozpocznie się solennym nabożeństwem w kaplicy gimnazjalnej, a potem nastąpią:

1. Śpiewy.
2. Mowa niemiecka Piotra Sęckiego, ucznia kl. I: Der Geist in Schillers Poesie.
3. Mowa łacińska Leonarda Mansfelda, ucznia kl. I: De Caesaris Augusti in rempublicam Romanam meritis.
4. Mowa polska Nikodema Maryańskiego, ucznia kl. I: Co przyczyniło się do szybkiego rozwoju literatury polskiej XVI. wieku?
5. Śpiewy.
6. Ogłoszenie promocji przez Dyrektora.
7. Śpiewy.

Po ukończonej uroczystości udadzą się uczniowie do klas, gdzie im pp. Ordynarysusze wręczą półroczne zaświadczenia szkolne.

Nowy rok szkolny rozpocznie się dnia 14^{go} Października uroczystym nabożeństwem o godzinie 9^{tej} w tutejszym kościele parafialnym.

Nowo przybywający uczniowie zgłaszać się będą dnia 12^{go} Października do Dyrektora w pokoju konferencyjnym, opatrzeni w metrykę, świadectwo szczepionej ospy i zaświadczenie szkolne. Z powodu przepelnionych klas tylko jeszcze do klasy VII., VI., III., i I. niższej nowi uczniowie mogą być przyjęci. W klasie VI. tylko jeszcze na 8 uczniów jest miejsce, a że się już bardzo wielu do niej zgłosiło, przeto wszelkie nowe zgłoszenia byłyby próżne.

Examen nowo przybywających odbędzie się dnia 13^{go} Października.

Opiekunom i Rodzicom, których synowie odwiedzają tutejsze Gimnazjum, zwraca się nrga na następujące przepisy:

- 1) Każdy uczeń jest obowiązany złożyć opłatę szkolną w pierwszych trzech dniach każdego kwartału. Kto zaś w terminie przez Dyrektora prolongowanym tego nie uskuteczni, utracą prawa ucznia.

- 2) Jeder Schüler bekommt vierteljährig eine Censur und ist verpflichtet dieselbe mit der Unterschrift des Vaters versehen dem Ordinarius zur Revision vorzulegen.
- 3) Jeder Schüler muß nach jeden Ferien pünktlich in der Klasse erscheinen oder in Behinderungsfällen zur rechten Zeit den Direktor von der Ursache seines Ausbleibens benachrichtigen. Wer durch 6 Wochen ohne jede Entschuldigung ausbleibt wird aus den Listen der Anstalt gestrichen.
- 4) Jeder neue Schüler hat dem Direktor seine Wohnung anzuzeigen. Kein Schüler darf ohne Genehmigung des betreffenden Ordinarius seine Wohnung wechseln.
- 5) Keinem Schüler ist gestattet ohne Erlaubniß seines Ordinarius Privatstunden zu nehmen.
- 6) Nur Primaner können mit Erlaubniß des Direktors Unterricht an jüngere Schüler ertheilen.

Sonntag, den 15. Oktober, dem Geburtsfeste Sr. Majestät des Königs findet nach vorangegangenen Gottesdienste ein feierlicher Schulactus statt, zu welchem ergebenst einladet

Trzemeszno, den 15. September 1854.

Dr. Milewski.

Director.

- 2) Każdy uczeń odbiera co kwartał zaświadczenie szkolne, które z podpisem ojca lub opiekuna powinien okazać Ordynaryuszowi.
- 3) Każdy uczeń jest obowiązany stawić się punktualnie do szkół po każdych feryach, w razie zaś niemożnościawiadomić Dyrektora o przyczynie w jak najkrótszym czasie. Kto się nie uniewinni i po 6ciu tygodniach nie powróci, tego wykryła się z katalogu.
- 4) Każdy nowy uczeń winien wskazać Dyktorowi swoje mieszkanie, a żadnemu z uczniów nie wolno zmieniać stancyi bez pozwolenia Ordynaryusza.
- 5) Żadnemu uczniowi niewolno bez wiedzy Ordynaryusza pobierać lekyi prywatnych.
- 6) Tylko uczniom klasy I. wolno z wiedzą Dyrektora udzielać prywatne lekcyec uczniom klass niższych.

W Niedzielę, dnia 15. Października, odbędzie się na cześć urodzin Najjaśniejszego Pana po nabożeństwie uroczystość szkolna, na którą zaprasza

Trzemeszno, dnia 15. Września 1854.

Dr. Milewski.

Dyrektor.

- 1) Książki odczuć oddziaływać na kształt i wykształcenie szkolne, które z podaniem się imiennie
- 2) Książki odczuć oddziaływać na kształt i wykształcenie szkolne, które z podaniem się imiennie
- 3) Książki odczuć oddziaływać na kształt i wykształcenie szkolne, które z podaniem się imiennie
- 4) Książki odczuć oddziaływać na kształt i wykształcenie szkolne, które z podaniem się imiennie
- 5) Książki odczuć oddziaływać na kształt i wykształcenie szkolne, które z podaniem się imiennie
- 6) Tytuły odczuć oddziaływać na kształt i wykształcenie szkolne, które z podaniem się imiennie

W. Niekłowski, dnia 15. października 1901. oddział się na część wchodzący w skład

Tłumaczenie, dnia 12. września 1901.

Dr. Niekłowski

W. Niekłowski